

gemeente
Weststellingwerf

Bomenbeleidsplan 2017 - 2027

gemeente
Weststellingwerf

Bomenbeleidsplan

2017 - 2027

Status: Definitief
Datum: September 2017

Colofon

Rapport Titel : **Bomenbeleidsplan**

Opsteller : Gemeente Weststellingwerf
Afdeling Ruimte

Adres : Griffioenpark 1
Postcode : Postbus 60, 8470 AB
Plaats : Wolvega
Telefoon : 14056

Inhoud

Samenvatting	5
Leeswijzer	6
Visie document	7
1 Inleiding	7
2 KORTE KENSCHETS LANDSCHAPPELIJK KARAKTER GEMEENTE WESTSTELLINGWERF	9
2.1 <i>Landschapstypen</i>	9
2.2 <i>Boomeigenaren</i>	9
3 WETGEVING	10
3.1 <i>Wetgeving en zorgplicht</i>	10
3.1.1 <i>Wettelijk kader</i>	10
3.1.2 <i>Zorgplicht</i>	10
4 BELEID	11
4.1 <i>Beleidsuitgangspunten</i>	11
4.1.1 <i>Behouden en versterken van de boomstructuren</i>	11
4.1.2 <i>Gezonde bomen worden niet gekapt</i>	11
4.1.3 <i>Vergroten (bio-)diversiteit</i>	12
4.1.4 <i>Behouden resterend historisch groen</i>	12
4.1.5 <i>Ontwikkelingen en projecten als gezond groen, klimaat en gezond in de stad betrekken bij inrichting en beheer</i>	13
Beheerparagraaf	14
5 Boomareaal	14
5.1 <i>Aantallen en soorten</i>	14
5.2 <i>Leeftijdsopbouw gemeentelijke bomen</i>	15
5.3 <i>Boomziekten en plagen</i>	15
5.4 <i>Bomenbeheersysteem</i>	16
5.5 <i>Voorkomen overlast en schade</i>	17
5.6 <i>Functiegericht beheer</i>	17
6 BOMEN EN INWONERS	18
6.1 <i>Meldingen en afhandeling</i>	18
6.1.1 <i>Behandeling van de melding</i>	18
6.1.2 <i>Afweging vervolgacties</i>	19
6.1.3 <i>Globale analyse</i>	19
BIJLAGE 1 TOETSINGSKADER KAP	21
BIJLAGE 2 TOETSINGSKADER APV	22
BIJLAGE 3 TOETSINGSKADER AFHANDELING MELDINGEN	23

BIJLAGE 4	LANDSCHAPSTYPEN, FUNCTIES EN WAARDEN	24
BIJLAGE 5	UITVOERINGSPLANNEN VOOR DE TOEKOMST	42
BIJLAGE 6	BOOMZIEKTEN EN PLAGEN	50
BIJLAGE 7	BOMENSTRUCTUUR WESTSTELLINGWERF	58
BIJLAGE 8	BOMENSTRUCTUUR WOLVEGA	59
BIJLAGE 9	BOOMINVENTARISATIE WESTSTELLINGWERF	60
BIJLAGE 10	TOEPASSING EN HERPLANT BOOMSOORTEN	64

Samenvatting

Bomen zijn van grote waarde voor de gemeente Weststellingwerf. Bomen dragen bij aan een aantrekkelijke en groene leefomgeving.

Het is van belang dat de gemeente over een goed bomenbeleid beschikt. Hiermee kan het landschap dat deels door bomen wordt bepaald voor de toekomst gewaarborgd blijven.

In dit beleidsplan is het behoud van het diverse landschap en het groene karakter, ook in de kernen, als rode draad genomen. Daarnaast is de beleving van hinder of overlast een belangrijk ingrediënt. Om kwaliteit te behouden, moet je soms iets doen en soms iets laten. In dit plan is dan ook een stroomschema opgenomen waarin reden en aanleiding tot kap zijn vertaald. Uitgangspunt hierbij is: gezonde bomen worden niet gekapt. In het kader van het behoud van kwaliteit is vervolgens ook opgenomen welke vervolgacties na kap moeten worden uitgevoerd. Daarnaast is in het kader van hinderbeleving een aantal maatregelen opgenomen die bij zullen dragen aan de maatschappelijke acceptatie van en tevredenheid over bomen en groen in de gemeente Weststellingwerf.

Vanzelfsprekend zijn bewoners betrokken bij de kwaliteit van woonomgeving. In toenemende mate is de afgelopen jaren samengewerkt in plannen en projecten in de dorpen en woonwijken. Deze samenwerking helpt enorm in de betrokkenheid en beleving van de bewoners bij de inrichting van hun omgeving en dit willen we voortzetten. Ook is een toetsingskader opgesteld waarmee we onze inwoners, bedrijven helderheid kunnen bieden over de maatregelen die in het kader van overlast e.d. kunnen worden getroffen. Duidelijkheid draagt bij aan acceptatie.

Een ontwikkeling die op ons afkomt is de Omgevingswet. Vanuit deze wet dienen gemeenten een zogenaamde Omgevingsvisie op te stellen. Het nu voorliggende plan kan als input voor deze Omgevingsvisie dienen.

Zijn wij met dit plan dan klaar?

Het antwoord hierop is niet zo helder te geven. De recente geschiedenis leert ons dat er (nieuwe) boomziektes komen die lokaal voor veel impact kunnen zorgen. Als voorbeeld hiervan is de essentakziekte te noemen. Als gevolg hiervan zal in de komende jaren een aanzienlijk aantal essen in de gemeente gekapt moeten worden. Dat kunnen we niet voorkomen maar op basis van dit beleidsplan kunnen we wel tot een nieuwe inrichting komen die de landschappelijke waarde/groene aankleding waarborgt. Een ander gevolg van boomziektes is dat de onvoorspelbaarheid maakt dat we te maken krijgen met werkzaamheden, en daarmee kosten, die zich niet laten begroten. Dit betekent dat in de begroting voor Groen binnen programma 2 van de begroting geen ruimte is voor kosten die het gevolg zijn van het voorkomen van ziekten, plagen maar ook zomerstormen. Wij zullen hierover via de P&C cyclus verslag doen.

Meer (bio-)diversiteit maakt het bomenbestand minder kwetsbaar voor boomziektes en plagen. Wij streven naar meer variatie in soorten bomen waarbij in de boomkeuze rekening wordt gehouden met de cultuurhistorie van het onderliggende landschap.

Leeswijzer

Met dit bomenbeleidsplan hebben wij getracht zo volledig en zorgvuldig mogelijk te zijn. Hoewel het hier gaat om een bomenbeleidsplan is er naast het zuiver beleidsmatige ook een beheersmatige kant die, om de beleidsmatige afweging in de juiste context te kunnen plaatsen nodig om deze ook hier te duiden. Daarnaast is er met name op die beheersmatige kant een veelheid aan informatie die buitengewoon interessant en wetenswaardig is.

Uit oogpunt van leesbaarheid en op basis van de opmerkingen die uit de diverse raadsfracties naar voren zijn gebracht hebben we dit document “geknipt” in een visiedocument en een beheersparagraaf. Om de leesbaarheid verder te vergroten is er voor gekozen om het meer informatieve deel in een aantal bijlagen onder te brengen.

Visie document

1 Inleiding

Bomen, een waardevol en onmisbaar onderdeel van onze leefomgeving in Weststellingwerf en overal daarbuiten. We kennen allemaal de verbeelding van een grote volwassen boom die koolstofdioxide opneemt en het voor het leven op aarde zo essentiële zuurstof vrijgeeft. Dat bomen voor vele dieren en insecten een habitat zijn, wordt ons ook van jongs af aan geleerd. Ook zijn bomen verdraaid handig voor de mens, fietsend in een land waar het altijd waait nemen ze maar mooi een boel wind weg!

Er is aan deze medaille natuurlijk ook een andere zijde. Waar bomen staan, kun je niet ver kijken. Schaduwwerking is voor de één een uitkomst, voor de ander een nadeel. Het blad zorgt in woonwijken regelmatig voor overlast en de allergie die mensen kunnen hebben voor diverse boomsoorten kan tot serieuze problemen leiden.

Deze twee kanten van bomen, ze zijn van grote waarde en soms ook een bron van ergernis, vormen de aanleiding voor het schrijven van dit beleidsplan. Het voorkomen van (gezondheids)klachten en gevoelens van extreme overlast hebben ertoe geleid dat de gemeenteraad aan het college de opdracht heeft gegeven om met een hernieuwd beleidskader te komen waarmee duidelijke richtlijnen omtrent kap en herplant worden vastgelegd. Dat geeft ook de gelegenheid om te beschrijven hoe we nu en in de toekomst om willen gaan met alle bomen in de gemeente Weststellingwerf. Het bomenbeleidsplan is het toetsingskader voor de beoordeling van verzoeken om kap van bomen. Ons beleidsuitgangspunt is dat wij geen vergunning verlenen voor de kap van gezonde bomen. Aanleidingen wanneer kap wel kan plaatsvinden, staan omschreven in par. 4.1.2 van dit beleidsplan. Kap van bomen kan onvermijdelijk zijn vanwege bijvoorbeeld stormschade, boomziektes of gevaar.

Er wordt in dit beleidsplan voorgesteld om tot een duurzaam bomenbestand te komen. Dit kunnen we bereiken door bij aan- of herplant van bomen te streven naar meer diversiteit in boomsoorten waardoor bomen minder kwetsbaar zijn voor ziekten en plagen. In de boomkeuze wordt rekening gehouden met de cultuurhistorie van het onderliggende landschap

Dit bomenbeleidsplan is gefundeerd op het landschapsbeleidsplan en de diverse bestemmingsplannen. De voor onze gemeente typerende landschapstypen staan beschreven in hoofdstuk 2 van dit beleidsplan. Het bomenbeleidsplan is een specifieke uitwerking van het algemene beleidskader kwaliteitsniveau openbare ruimte.

Want, onze gemeente kenmerkt zich bij uitstek door een veelheid aan landschapstypes. Zo is bijvoorbeeld de veenpolder als landschapstype sprekend voor het open landschap en is de woudontginning kenmerkend voor het meer besloten deel van onze gemeente. Dit maakt Weststellingwerf attractief om in te wonen, werken en recreëren.

Dit willen we ook voor de toekomst behouden en dat vraagt om keuzes. Keuzes die in dit document worden beschreven en, indien vastgesteld, in het dagelijks handelen kunnen worden toegepast.

Onze visie richt zich op behoud en versterking van bomen en boombeplantingsstructuren ter ondersteuning van de inrichting van ons landschap, de ecologische waarden en het welzijn/ de gezondheid van onze inwoners. Dit bomenbeleidsplan ondersteunt de gemeentelijke klimaatdoelstellingen en geeft richting en invulling aan de gewenste (bio-) diversiteit.

Burgerparticipatie is, bij inrichting, beheer en onderhoud van de openbare ruimte van het dorp, de straat of de wijk, ons dagelijks werk. Dit bomenbeleidsplan biedt houvast aan zowel inwoners als gemeentebestuur om het gesprek over de inrichting, beheer en het onderhoud te voeren. Immers de structuur- en beeldbepalende bomen zijn geïnventariseerd en bieden bescherming voor het behoud ervan. De uitkomsten van de discussie over het kwaliteitsniveau openbare ruimte en de daarbij behorende budgetten raken ook dit beleidsplan. Vanuit de burgerparticipatie is intussen groen licht gegeven voor het plaatsen van bladkorven.

Op de schaal van behoud en versterking van het landschap zijn onze participanten Staatsbosbeheer, Fryske Gea, Rijkswaterstaat, Wetterskip, Provincie en gebiedscommissie Beekdal Linde. Met deze instanties voeren wij meestal op projectbasis overleg. Behoud en versterking van de landschapsstructuur is ons toetsingskader. Dit bomenbeleidsplan kleurt dit toetsingskader.

De spelregels voor de kap hebben wij op één A4 in dit beleidsplan opgenomen. De verdere juridische uitwerking in de APV komt in 2017/2018.

Het beleidsplan kan uitgevoerd worden binnen de vastgestelde financiële kaders, aangevuld met de middelen benoemd in de Voorjaarsnota/ Kadernota 2017. Met de aanpassing van de APV, onderdeel kap en herplant wordt invulling gegeven aan de juridische borging van dit plan.

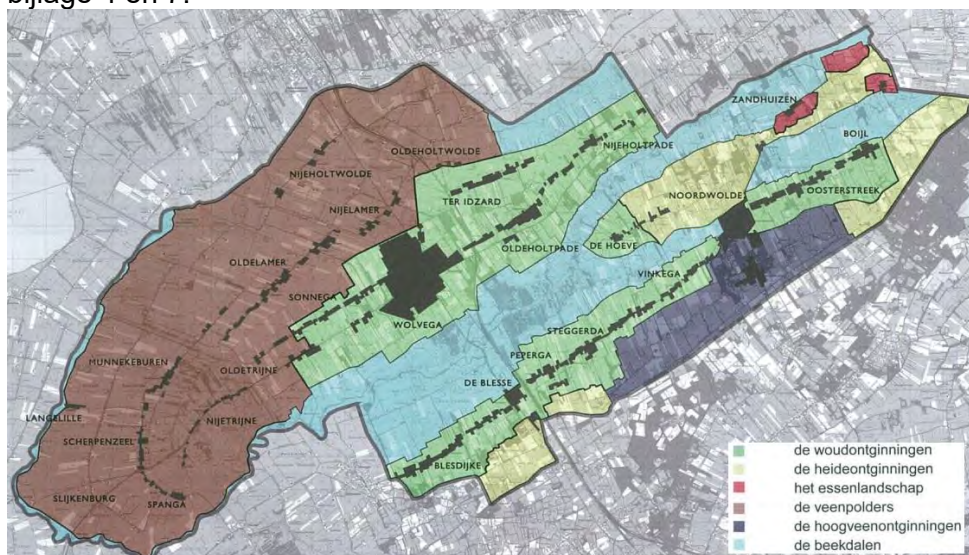
2 Korte kenschets landschappelijk karakter Gemeente Weststellingwerf

2.1 Landschapstypen

Eén van de kernkwaliteiten van onze gemeente Weststellingwerf is het gevarieerde en aantrekkelijke landschap. Dit wordt voor een belangrijk deel bepaald door de 6 aanwezige landschapstypen.

Van een besloten landschap in de ontginningen in het oosten, zanderig en hoog met veel (laan) bomen, tot een open landschap in de veenpolders in het westen, venig en laag met minder beplantingen. Tussen de oost-west lopende dekzandruggen liggen de relatief open beekdalen van de Lende en de Tjonger. De aanwezigheid of het juist ontbreken van bomen en andere beeldbepalende elementen in het buitengebied zorgen voor de herkenbaarheid van de identiteit van het landschap.

De landschapstypen zijn vanzelfsprekend ook vastgelegd in het landschapsbeleidsplan en de diverse bestemmingsplannen. Deze landschapstypen zijn op onderstaande kaart zichtbaar gemaakt. Zie ook bijlage 4 en 7.

Kaart met de landschapstypen in Weststellingwerf

2.2 Boomeigenaren

Binnen de gemeentegrenzen van Weststellingwerf zijn verschillende boomeigenaren, stakeholders, te benoemen. Naast de gemeente hebben we te maken met particulieren (bewoners en bedrijven), andere overheden zoals Rijkswaterstaat en Provincie en de terreinbeherende organisaties Staatsbosbeheer en It Fryske Gea. In dit beleidsplan richten we ons vooral op de gemeentelijke bomen. Dit komt ook terug in onze beleidsuitgangspunten, in algemene zin kan voor alle bomen de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) en/of de Natuurbeschermingswet van toepassing zijn. De toetsingskaders voor zowel gemeentelijke- als particuliere bomen zijn in respectievelijk bijlage 1 en 2 opgenomen. Het toetsingskader voor particuliere bomen is zoals dat op dit moment ook is opgenomen in de APV.

3 Wetgeving

3.1 Wetgeving en zorgplicht

3.1.1 Wettelijk kader

Om schade door bomen aan derden te voorkomen, heeft de eigenaar de verplichting deze op verantwoorde wijze te onderhouden (zorgplicht). De eigenaar van een boom kan, op grond van het Burgerlijk Wetboek art.6:162, bij gebrekkig onderhoud namelijk een schadeclaim verwachten als een ander door zijn boom persoonlijke of materiële schade heeft opgelopen. Het is wel aan de eisende partij om aan te tonen dat de boom een gebrek had. De boomeigenaar echter, moet bewijzen dat de wettelijke zorgplicht is nagekomen.

3.1.2 Zorgplicht

In de praktijk worden juridisch gezien drie soorten zorgplicht onderscheiden:

Algemene zorgplicht:

Hieronder valt het reguliere onderhoud en een regelmatige controle op uitwendig zichtbare gebreken.

Verhoogde zorgplicht:

Geldt voor plaatsen met een verhoogde gevaarstelling, zoals langs drukke straten, ontsluitingswegen, pleinen enzovoort. Hierbij moeten de bomen minimaal één keer per jaar en afhankelijk van de gevaarstelling nog vaker gecontroleerd worden.

Onderzoeksplicht:

Bij constatering van een zichtbaar uitwendig gebrek of aantasting, is men verplicht tot nader (vaak inwendig) onderzoek.

Een VTA-inspectie (visuele boomcontrole) wordt uitgevoerd om te controleren of een boom ook gevaar oplevert voor de omgeving. Tijdens een VTA-inspectie worden geen onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd.

De visuele boomcontrole is een wettelijke verplichting.

4 Beleid

4.1 Beleidsuitgangspunten

4.1.1 Behouden en versterken van de boomstructuren

Zoals aangegeven is één van de kernkwaliteiten van onze gemeente het gevarieerde en aantrekkelijke landschap, voor een belangrijk deel bepaald door de landschapstypen en boomstructuren. Deze boomstructuren zijn opgenomen in bijlage 7 en 8. Deze kernkwaliteiten willen we nu en in de toekomst behouden en waar mogelijk versterken.

Indien in de open landschapstypen veenpolder en beekdal bomen worden geveld, wordt op basis van de visie op dit landschapstype bepaald of herplant gewenst is. De landschapstypen met voor elk de karakteristieke waarden en functies en zijn nader uitgewerkt en beschreven in bijlage 4. Tevens is in deze bijlage per type uitgebreider ingegaan op maatregelen voor behoud en versterking gebaseerd op het hier beschreven beleidsuitgangspunt.

4.1.2 Gezonde bomen worden niet gekapt

Vanwege ondermeer de landschappelijke en maatschappelijke waarde van bomen in onze gemeente, is het uitgangspunt dat gezonde bomen niet worden gekapt. Dit betekent niet dat er geen bomen gekapt kunnen of mogen worden. Er zijn twee aanleidingen te benoemen waarbij kap wel kan plaatsvinden. Dit zijn:

Ruimtelijke ontwikkelingen (algemeen belang)

Ruimtelijke ontwikkelingen, renovatie en reconstructiewerkzaamheden (bijvoorbeeld bouwkundig of infrastructureel) kunnen er toe leiden dat er een conflict ontstaat met een reeds aanwezige boom of bomen. In dat geval moet een afweging plaatsvinden tussen het belang van de ontwikkeling en het (met mogelijke aanpassingen) behoud van de boom. Hierbij kan de toekomstwaarde (levensduur ≤ 10 jaar) van de betreffende boom een rol spelen.

Bij een ontwikkeling waarbij geen andere mogelijkheden zijn om de bomen te behouden (voorbeeld onderdoorgang te Wolvega) is het algemeen belang groter dan het belang om de bomen te behouden. De inzet moet dan zijn in de vorm van compensatie, herplant, van bomen in de directe omgeving om zo een duurzame bomenstructuur aan te leggen.

Beheerstechnische redenen

- Boom heeft geen toekomstwaarde (levensduur ≤ 10 jaar).
- Inspectie (VTA) wijst uit dat boom gekapt moet worden, direct of op korte danwel langere termijn. Bij gevaar worden bomen direct geveld (zorgplicht).
- Besmettingsgevaar. De boom is aangetast door een zeer besmettelijke ziekte (o.a. essentaksterfte, kastanjabloedingsziekte,

watermerkziekte of iepziekte) of plaag (boktor), waardoor hij een besmettingsbron vormt voor andere bomen en/of de stabiliteit van de boom een gevaar vormt.

- Standplaatsverruiming. De boom vormt nu of in de nabije toekomst veel concurrentie voor andere bomen en moet worden verwijderd, zodat andere bomen tot volle wasdom kunnen uitgroeien.
- Onevenredig veel onderhoud. Er moet structureel dusdanig veel onderhoud aan de boom worden gepleegd, dat de kosten onevenredig hoog zijn in relatie tot de waarde en functie van de boom.

Een aanleiding anders dan boven beschreven is geen reden tot kap.

In bijlage 1 is in een stroomschema visueel gemaakt hoe het proces om te komen tot kap in elkaar zit. Daaruit blijkt ook dat de vereiste vergunningen binnen de bebouwde kom (in de zin van de Boswet) worden verleend op basis van de APV en daarbuiten op grond van de Natuurbeschermingswet. Voor de eerste vergunningen is de gemeente het bevoegd gezag; voor de vergunningen op grond van de Natuurbeschermingswet is dat de provincie, en in sommige gevallen is ook een Omgevingsvergunning APV kap nodig. Bij een eventueel geschil over de verleende of geweigerde vergunning is bezwaar, bij het bevoegd gezag, en beroep, bij de bestuursrechter, mogelijk. De bestuursrechter hecht daarbij waarde aan het bestaan van een beleidsnota als richtsnoer voor een zorgvuldige en 'rechtsgelijke' behandeling van vergunningvragen.

4.1.3 Vergroten (bio-)diversiteit

Zoals in hoofdstuk 5 is aangegeven bestaat ons bomenbestand voor bijna 70% uit de soorten eik en es. Het gevolg hiervan is dat er een monocultuur is ontstaan. Dit brengt kwetsbaarheid met zich mee ten aanzien van ziekten en plagen. Om dit tegen te gaan is er meer (bio-)diversiteit nodig om voldoende biologisch evenwicht te bereiken.

Meer diversiteit in aanplant, verschillende soorten bomen, in combinatie met meer biodiversiteit in de boomomgeving zorgt voor een ecosysteem met biologisch evenwicht waar minder boomziekten en plagen voorkomen. In bijlage 5 blz. 46 wordt uitvoeriger op dit onderwerp ingegaan.

4.1.4 Behouden resterend historisch groen

Op diverse plaatsen in de gemeente is er gelukkig nog sprake van de aanwezigheid van historisch groen en/of historische groenstructuren.

Sprekende voorbeelden hiervan in Wolvega zijn het Roodbaardpark 'De Nieuwe Aanleg', het bos van Wigeri van Edema en de boswallen in de wijk 'De Heide' zie kaart bijlage 6. De oude eiken aan de Dr. Mulderstraat in Noordwolde herinneren ons nog aan oude weg/Noordwoldervaart die door het dorp liep.

Door tal van ontwikkelingen zijn in de afgelopen jaren, met name in bebouwt gebied, veel oude bomen/groenstructuren verdwenen. Hiermee ook de link met de historie op deze plekken. Ontwikkeling en behoud staan soms op gespannen voet. Met dit beleidsplan leggen wij vast dat het behoud van het nog aanwezige historisch groen uitgangspunt is. Alleen op grond van de twee redenen zoals genoemd onder 4.1.2 kan hiervan worden afgeweken.

4.1.5 Ontwikkelingen en projecten als gezond groen, klimaat en gezond in de stad betrekken bij inrichting en beheer

Het klimaat verandert, de intensiteit van het (vracht)verkeer wordt groter, gezond groen en energieneutraal wonen zijn trends en ontwikkelingen die invloed hebben op de leefomgeving.

Wij willen de komende jaren inspelen op ontwikkelingen zoals gezond groen, verkeer, klimaat (o.a. voorkomen van hittestress en verstening) en zonnepanelen en deze als uitgangspunt meenemen bij inrichting en beheer.

De ontwikkeling rondom gezond groen neemt tegenwoordig een vlucht. Er is een toenemende aandacht voor de meerwaarde/functie van groen bij bijvoorbeeld scholen, verpleeg- en verzorgingstehuizen en ziekenhuizen. Natuurlijk spelen en het toepassen van eetbaar groen wordt hier steeds vaker toegepast. Ook in onze gemeente wordt dit ook reeds praktijk, twee aansprekende voorbeelden zijn gerealiseerd bij de onderdoorgang Om den Noort en aan de Ringweg Oost in Noordwolde. Bij het opstellen van dergelijke inrichtingsplannen is het betrekken van de inwoners/omwonenden een speerpunt. Bovengenoemde twee voorbeelden zijn voor ons goede voorbeelden van deze vorm van burgerparticipatie.

In bijlage 5 wordt uitgebreid stilgestaan bij de hier beschreven ontwikkelingen, ook bij verkeer, klimaatverandering en de wrijving die kan ontstaan in combinatie met zonnepanelen.

Beheerparagraaf

5 Boomareaal

5.1 Aantallen en soorten

De gemeente Weststellingwerf heeft circa 30.600 bomen in eigendom en beheer. Hiervan staan circa 19.000 bomen buiten de bebouwde kom. Deze bomen zijn vastgelegd op de bomenstructuur kaarten Wolvega en Weststellingwerf, zie bijlages 7 en 8. Deze bomenstructuren zijn de basis voor het in dit plan vastgelegde beleid.

De meest voorkomende gemeentelijke boomsoort is de eik met 60 % van de gemeentelijke boompopulatie.

De es is met 8 % nu nog een 'goede tweede' in aantal, gevolgd door els en berk. Zie ook onderstand overzicht.

percentage	Boomsoort	
60	eik	In dit overzicht staan de 10 meest voorkomende gemeentelijke boomsoorten, het betreft de totaal aantallen per boomsoort (geslacht). Bijv. het percentage eiken bestaat uit diverse soorten als zomereik, Amerikaanse eik en moeraseik bij elkaar opgeteld. Het percentage populieren bestaat behalve uit populierensoorten ook uit grauwe abelen.
8	es	
6	els	
4	berk	
4	linde	
3	beuk	
2	esdoorn	
2	populier	
1	haagbeuk	
1	sierpeer	
7	overige soorten	
100		

Overzicht meest voorkomende gemeentelijke boomsoorten

Zomereik

De zomereik (*Quercus robur*) is met een aantal van ruim 17.000 en een percentage 56%, de meest voorkomende boom. Deze inheemse boom is uitermate geschikt voor de zandgronden als laanboom langs wegen, als overstaander in boswallen en als (bos-)boom in het bosplantsoen. Het veel voorkomen van de cultuurhistorisch- en landschappelijk beeldbepalende laanboom zorgt ook voor een monocultuur van zomereik in de gemeente. Dit maakt de boom en de lanen vatbaarder voor plagen als eikenprocessierups. De zomereik is een van de sterkste straatbomen qua gezondheid (tot nu toe) die bijna overal wil groeien behalve op zeer vochtige gronden en in gesloten verharding.

Es

De essen (vooral de zwarte es) zijn in het verleden in grote aantallen geplant. De meest essen staan langs wegen in het buitengebied, in grote

hoeveelheden bij elkaar aangeplant met name in de veenpolder. Maar ook in woonwijken zijn essen in verschillende soorten en cultuurvariëteiten aangeplant. Deze grote hoeveelheden van een soort bij elkaar (in een gebied, wijk of straat), vormen een monocultuur. Meer diversiteit als uitgangspunt voor ontwerpers van nieuwe- en renovatieplannen, moeten ziekten (als essentaksterfte) en plagen voorkomen.

Binnen de bebouwde kommen van de dorpen zijn de meeste soorten gebruikt voor aanplant, dat maakt die gebieden minder kwetsbaar.

Samen met zwarte elzen en zachte en ruwe berken is de zomereik ook één van de meest voorkomende bomen in terreinen, bossen en natuurgebieden van andere eigenaren.

5.2 Leeftijdsopbouw gemeentelijke bomen

In onderstaand overzicht is te zien dat nog 11% van alle gemeentelijke bomen aangeplant is vóór 1940. De in 1825 geplante eikenlanen langs Oost- en Westvierdeparten behoren hiertoe. Rond 1960 zijn veel landschapselementen verwijderd, maar ook veel bomen langs wegen en bosjes geplant in het kader van diverse ruilverkavelingen.

Ongeveer 61% van de bomen zijn tussen 1960 en 2000 geplant of herplant zoals bij de aanleg van diverse woonwijken als De Heide in Wolvega en Haenepolle in Noordwolde.

Leeftijdsopbouw	percentage
voor 1940	11
1940-1960	15
1960-1980	29
1980-2000	32
2000-nu	13
	100

Overzicht leeftijdsopbouw gemeentelijke bomen Weststellingwerf

5.3 Boomziekten en plagen

Klimaatverandering en mondiaal transport zorgen voor verspreiding van boomziekten en plagen naar gebieden waar deze niet eerder voorkwamen. Helaas duiken er de laatste jaren steeds vaker nieuwe ziekten en plagen binnen onze gemeente op. Enkele bekende voorbeelden hiervan zijn de eikenprocessierups, essentaksterfte en kastanjabloedingsziekte. In bijlage 6 wordt verder ingegaan op de verschillende ziekten en plagen en de bestrijding hiervan.

Door de aanplant van grote hoeveelheden van dezelfde boomsoorten bij elkaar (monoculturen, vooral in de vorige eeuw geplant), is in Nederland een situatie ontstaan dat we kwetsbaar zijn voor deze bedreigingen. Als voorbeeld kunnen we noemen de in grote aantallen bij elkaar geplante eiken, essen, kastanjes, lindes en iepen.

Invloed boomziekten en stormen op de kwaliteit

Vooraf ziekten als essentaksterfte en kastanjabloedingsziekte zullen zorgen voor het afsterven van (bijna) alle essen en kastanjes. Een groot deel van die soorten is al ziek en zal naar verwachting als gevolg daarvan de komende 5 jaar geveld moeten worden. Extra boominspecties afgelopen najaar wijzen erop, dat net als bij terreinbeherende organisaties als SBB en gemeenten in de omgeving, ook in Weststellingwerf een uitbraak van de essenziekte bij een groter aantal bomen dan verwacht heeft plaats gevonden. Sommige bomen zijn zo ver aangetast dat ze op korte termijn geveld moeten worden, als voorbeeld kan genoemd worden de essenlaan nabij sporthal De Steense in Wolvega.

Bij (extreme) zomerstormen zoals die er een paar jaar geleden geweest zijn, ontstaat er relatief veel schade omdat het blad volop aan de bomen zit en de windvang daardoor groot is. De verwachting is dat deze zich waarschijnlijk, door de klimaatverandering de komende jaren (ook in de zomer), vaker voor zullen doen in combinatie met extreme neerslag.

Binnen de huidige onderhouds- en renovatiebudgetten zijn geen middelen beschikbaar om de gevolgen van deze extreme uitbraken van ziekten en stormschade, die zelfs het uitsterven van bijna de gehele soort tot gevolg heeft, te dragen.

5.4 Bomenbeheersysteem

In de gemeente Weststellingwerf zijn de gemeentelijke bomen, die deel uitmaken van het openbaar groen en de laanbeplantingen en bomen die in de toekomst mogelijk een risico kunnen vormen in het kader van de zorgplicht, geïnventariseerd en in een bomenbeheersysteem vastgelegd.

De resultaten uit het bomenbeheersysteem kunnen o.a. gebruikt worden voor de boomonderhoudsplanningen en voor de overzichten van de te vellen bomen. Ze geven ook inzicht in de toekomstwaarde van de bomen en de daaraan gekoppelde noodzaak om een renovatieplan op te stellen.

Om aan de zorgplicht te kunnen voldoen is het noodzakelijk om eens per 3 jaar de boom en zijn beheergegevens te controleren en weer vast te leggen.

De boomkenmerken zijn belangrijk voor de zorgplicht en het (toekomstig) beheer van de bomen. Per boom zijn onder andere vastgelegd: de soort, leeftijd, locatie (X- en Y-coördinaten), hoogte, conditie, tijdelijke gebreken en aanwezigheid van dood hout. In totaal zijn de gegevens van afgerond 30.600 bomen vastgelegd.

Van 3030 bomen is naast deze basisinformatie ook nog een inspectieformulier vastgelegd. Deze zogenaamde inspectiebomen worden jaarlijks gecontroleerd. Dit betreft bomen met bijvoorbeeld een beschadiging, plakoxsel of zwamaantasting. Deze bomen zouden gevaarlijk kunnen worden en daarom kan niet worden volstaan met een driejaarlijkse controle. In verband met de essentaksterfte worden in de komende periode een behoorlijke hoeveelheid bomen aan de inspectie toegevoegd.

Beheerstrategie

Vanwege het diverse karakter van het gemeentelijk landschap zijn er verschillende beheersmaatregelen te benoemen. In bijlage 4 zijn per landschapstype en karakteristiek landschapselement de beheer- en onderhoudsmaatregelen benoemd.

Onderhoudskwaliteit

Gemiddeld worden de bomen 1 x per 4 jaar gesnoeid om aan de vastgestelde onderhoudskwaliteit “basis” te voldoen. De onderhoudskwaliteit is vastgelegd in het ‘Beleidsplan Kwaliteitsambitie Openbare Ruimte Weststellingwerf’. Om aan de zorgplicht te voldoen is een kwaliteit “basis” minimaal noodzakelijk.

De gevolgen van extreme weersomstandigheden, zoals zomerstormen, en het effect van boomziekten en –plagen hebben direct invloed op onderhoudskwaliteit van de bomen. Bij boomziekten kunnen overzichtskarten een inzicht geven in de verspreiding van de ziekte en als basis dienen voor de te bepalen strategie.

5.5 Voorkomen overlast en schade.

Een actueel bijgehouden inspectiesysteem en het op basis daarvan tijdig snoeien of het uitvoeren van andere beheersmaatregelen (behalven van het kwaliteitsniveau) voorkomt veel schade en overlast c.q. vermindert het aantal meldingen.

Bomen in boswallen, singels en boomgroepen waar in het verleden dicht op is gebouwd, worden de afgelopen paar jaar vaker geïnspecteerd en vaker gesnoeid (gemiddeld eens per 2 jaar o.a. verwijderen van dood hout). Dit voorkomt overlast en vermindert het aantal meldingen.

Regelmatig wordt geanalyseerd uit welke straat/wijk of dorp veel meldingen komen. Dit kan een reden zijn tot extra inspectie. Indien er om boomtechnische redenen noodzaak tot renovatie of grootschalige snoei is, worden deze werkzaamheden gecombineerd met de gegevens uit het bomenbeheerssysteem en ingepland op basis van prioritering. Afhankelijk van de jaarlijkse onderhoudsbudgetten of samenwerkingsmogelijkheden in integrale renovatieplannen, worden de grotere renovaties uitgevoerd.

Door de uitvoering van deze projecten is het aantal meldingen op die plaatsen afgenomen. Uitgangspunt is altijd aan de wettelijke zorgplicht te voldoen en geen risico te nemen. Veiligheid staat altijd daarbij voorop.

5.6 Functiegericht beheer

Bomen in bosplantsoen kunnen verschillende functies en waarden hebben. Zo kan een bossingel een ecologische verbindingzone zijn, een laanbeplanting een verkeersgeleidende functie vervullen en aan de rand van een industrieterrein kan een bosschage zorgen voor een goede landschappelijke inpassing. Om deze bijzondere functies van groen, met name bomen, te beschermen zijn deze functies in de verschillende bestemmingsplannen als zodanig vastgelegd. Het beheer en onderhoud hiervan is afgestemd op de functie zoals vastgelegd in de structuurkaart en de bestemmingsplannen.

6 Bomen en inwoners

6.1 Meldingen en afhandeling

In deze paragraaf wordt de wijze van behandeling van meldingen door bewoners en bedrijven over bomen en de ervaringen van de afgelopen jaren beschreven.

Op jaarbasis komen er meerdere meldingen binnen bij de gemeente. In 2016 waren het er 143. De meeste meldingen (95 %) komen via de telefoon binnen bij de gemeentelijke infolijn (691300). De overige worden schriftelijk ingediend.

6.1.1 Behandeling van de melding

De meldingen en verzoeken die niet direct door de medewerkers van de Infolijn kunnen worden afgehandeld worden in een meldingssysteem geregistreerd op datum, naam, adres en soort klacht/verzoek. Deze worden vervolgens in behandeling genomen door de vakafdeling.

Zo spoedig mogelijk maar uiterlijk binnen twee weken wordt contact opgenomen met de melder of een bezoek ter plaatse gebracht.

Na een goede uitleg en duidelijk gemaakte afspraken zijn de meeste burgers tevreden na het afhandelen van de melding.

Algemeen kunnen we concluderen dat het huidige meldingssysteem goed werkt en goed gebruikt wordt door de bewoners en bedrijven.

In onderstaand overzicht staan het aantal en de aard van de meldingen in 2016 beschreven.

Aantal	Omschrijving overlast	Verzoek	Opmerkingen
61	Schaduw, overhangende takken	Verzoek tot snoei	5 x verzoek vellen
33	Gevaar vallende takken/boom	Verzoek snoei/ vellen	Vaak schade na storm
30	Overlast blad	Verzoek opruimen	2 x verzoek vellen
7	Overlast van zaadjes/ eikels	Verzoek opruimen (1x)	6 x verzoek vellen
4	Druipende bomen	Snoeien of andere oplossing	Wachten op regenbui
4	Insecten /aantasting	Bestrijding/ oplossing	Bestrijding bij wespen
2	Wortel opdruk bestrating	Verzoek oplossing	Herstraten
1	Allergie door stofmeel	Verzoek oplossing	1 verzoek vellen
143	Totaal		

6.1.2 Afweging vervolgacties

Om de afweging helder en consequent te kunnen maken is een toetsingskader afhandeling meldingen opgesteld dat in bijlage 3 is opgenomen.

In dit toetsingskader zijn de meest voorkomende meldingen aangegeven en welke maatregelen de gemeente daarop kan nemen. Belangrijkste afwegingen zijn de waarde en kwaliteit van de boom en de ernst van de klacht.

6.1.3 Globale analyse

Een analyse van de afhandeling van de aan bomen gerelateerde meldingen leert dat 85% naar volle tevredenheid van de burger wordt opgelost. Een andere constatering is dat de hoeveelheid en aard van de melding sterk afhankelijk is van de weersomstandigheden per jaar.

Over het opruimen van blad komen veel vragen binnen waarvan de meeste direct telefonisch worden beantwoord. Het merendeel van de meldingen aangaande overlast door bladafval betreft het inzamelen en opruimen van blad. Met onze huidige werkwijze, veegauto, opruimploegen en op enkele plaatsen een voorziening voor bladafval kan niet aan alle verzoeken worden voldaan. Hierdoor wordt door bewoners regelmatig gevraagd of er bladkorven geplaatst kunnen worden, mede omdat hiermee in veel gemeenten al positieve ervaringen zijn opgedaan. Dit is één van de maatregelen waar wij in de komende periode op in willen zetten om de tevredenheid en acceptatie van bewoners en bedrijven verder te verhogen.

Maatregelen bevorderen beleving en acceptatie

Om de ambitie van dit beleidsplan te realiseren willen we in de komende jaren een aantal plannen en projecten uitvoeren. In bijlage 5 worden een aantal maatregelen benoemd die moeten leiden tot een verhoging van de beleving en acceptatie van de inrichting openbaar groen en bomen. Daarnaast is er ook een aantal fysieke (her)inrichtingsplannen welke in lijn met de in paragraaf 4 genoemde beleidsuitgangspunten uitgevoerd kunnen worden. Na vaststelling van dit plan zullen wij met concrete uitwerkingsvoorstellen komen voor deze onderdelen.

Communicatie en informatie

Door duidelijke informatie over het bomenbeleid (o.a. uitleg over de beheerkwaliteit en hoe we als gemeente omgaan met overlast bomen), op de website te plaatsen, en in huis-aan-huisbladen te publiceren, is de verwachting dat het aantal meldingen zal afnemen.

Duurzame ontwerp en inrichtingsrichtlijnen

Door ontwerp-, inrichtings- en onderhoudsrichtlijnen voor ontwikkelingen in de openbare ruimte op te stellen en deze kenbaar te maken bij inwoners en bedrijven kan het acceptatieniveau worden verhoogd. Hierdoor kan het aantal meldingen worden voorkomen, verminderd of beter beheersbaar gemaakt worden. In dit kader hebben we voor diverse boomsoorten toepassingsrichtlijnen benoemd. Deze zijn opgenomen in bijlage 10.

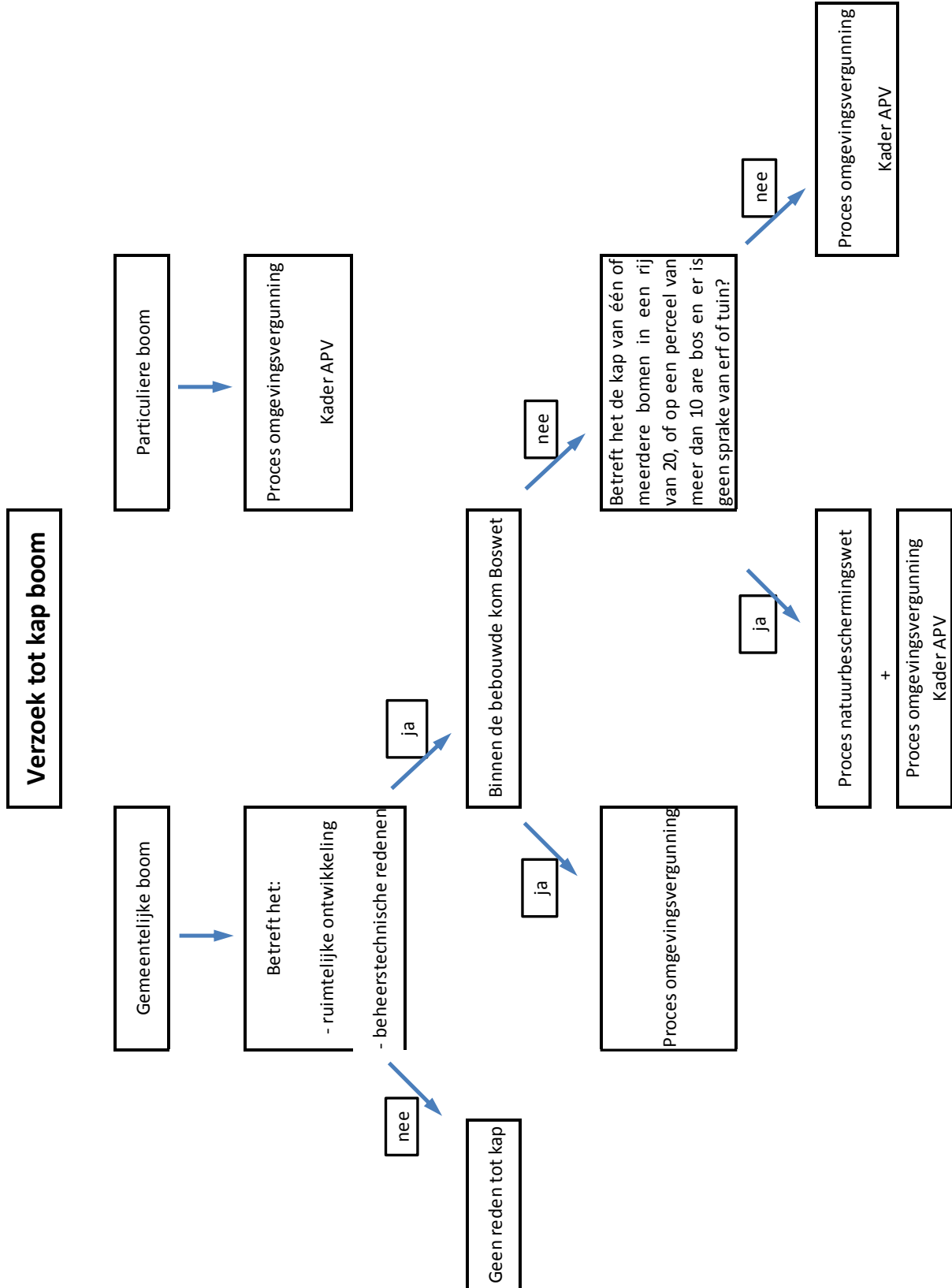

Plaatsing bladkorven

Er komen veel meldingen binnen over bladoverlast (zie overzicht blz. 18). Momenteel hebben wij alleen in Noordwolde-Zuid en De Hoeve hiervoor voorzieningen getroffen. Door te voorzien in uitbreiding van het aantal plaatsen waar bladafval verzameld kan worden, verwachten wij dat het aantal meldingen hierover zal afnemen.

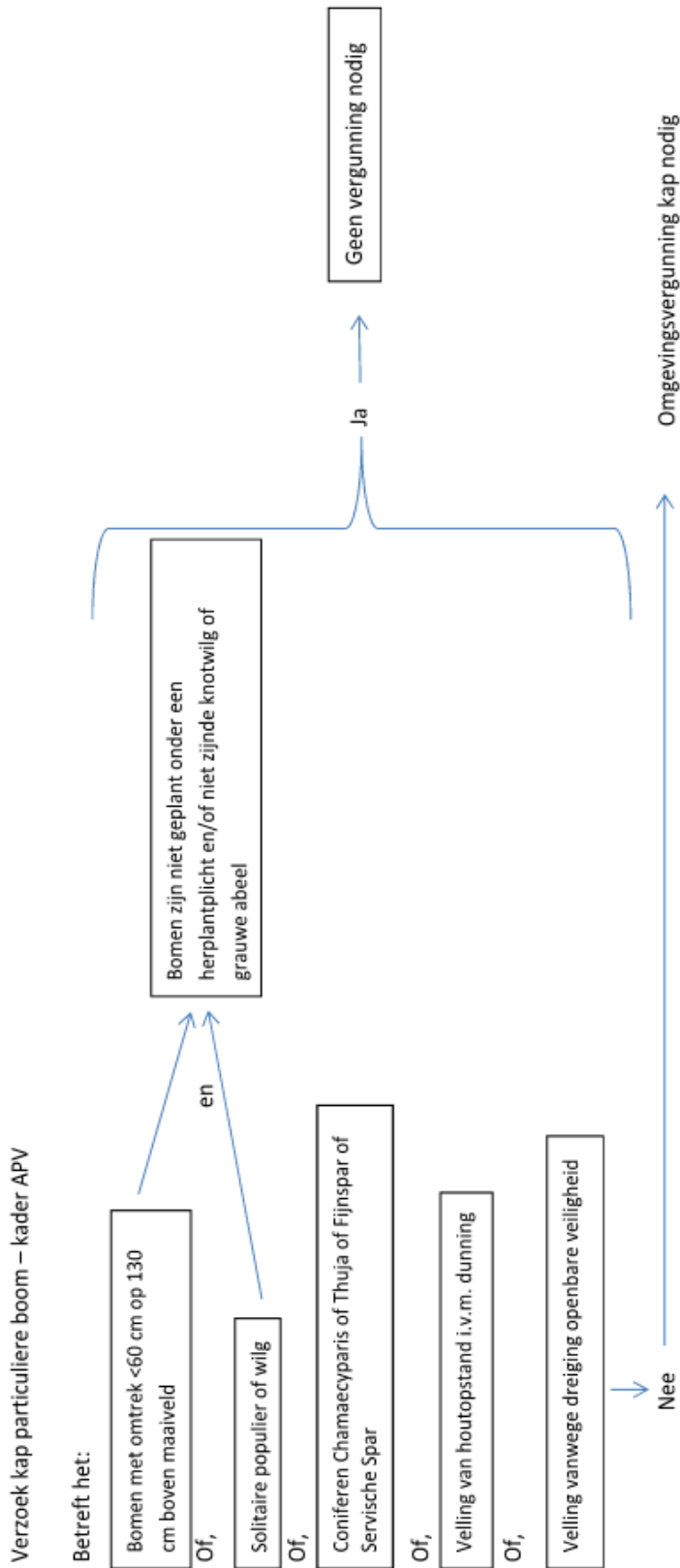

Bijlage 1 Toetsingskader kap

Bijlage 2 Toetsingskader APV

Wet Natuurbescherming

Naast een kapvergunning bij de gemeente kan het zijn dat u ook een kapmelding volgens de Wet Natuurbescherming bij de provincie Fryslân moet doen. U heeft met de Wet Natuurbescherming, onderdeel houtopstanden te maken als:
De omvang van de vegetatie groter is dan 10 are (1.000 m²) of het gaat om bomen in een rijbeplanting van 20 bomen of meer; u een deel van deze houtopstand wilt vellen; de houtopstand buiten de bebouwde kom Boswet ligt. Deze wordt vastgesteld door de gemeente en daar kunt u navragen of dit voor u van toepassing is.

Voor meer informatie: www.fryslan.nl

Bijlage 3 Toetsingskader afhandeling meldingen

Soort type overlast	Acties (maatregelen)
<i>Seizoensgebonden klachten:</i>	
Vallende vruchten, bloesem en zaden	In planning straatreiniging openbare verhardingen meenemen.
Druipen honingdauw/roetdauw	Voorlichting over oorzaak. Geen actie, wachten op regenbui.
Stuifmeel (allergie)	Goede voorlichting, stuifmeel komt ook van ver, verwijzen naar pollennieuws.nl
Bladval	Planning straatreiniging en groenploeg uitleggen. Voorlichting over bladruimen: niet overal tegelijk kan opgeruimd worden.
Eikenprocessierups	Actie, wegzuigen door aannemer
<i>Klachten uitgroei bomen:</i>	
Schaduw in woning of tuin	Mogelijk actie verantwoorde snoei met behoud van kroonvorm, voorlichting.
Vallende takken.	Bij gevaar takken direct snoeien.
Belemmering uitzicht	Mogelijk opkronen, afhankelijk van soort, bij gevaar (verkeerstechnisch) direct opkronen.
Overhangende takken	Mogelijk actie snoei met behoud van kroonvorm, voorlichting.
Laaghangende takken	Zorgplicht alleen indien verkeerstechnisch nodig, dan direct actie opkronen tot doorrijhoogte.
Schade aan gebouw of riolering door wortels	Onderzoek plegen indien mogelijk wortelscherm plaatsen.
Opdrukken bestrating openbare weg door boomwortels	Afhankelijk van gevaar verkeer, actie verantwoorde wortelkap, opstraten of aanpassing weg/ plantgatvergroting.
Takschuring	Bij ontstaan schade aan gebouwen verantwoord snoeien.
<i>Diversen:</i>	
<i>Snoei voor plaatsing zonnepanelen</i>	Bij plaatsing rekening houden met bestaande bomen. Evt. beperkte snoei.

Bijlage 4 Landschapstypen, functies en waarden

Cultuurhistorische- en landschappelijke waarde

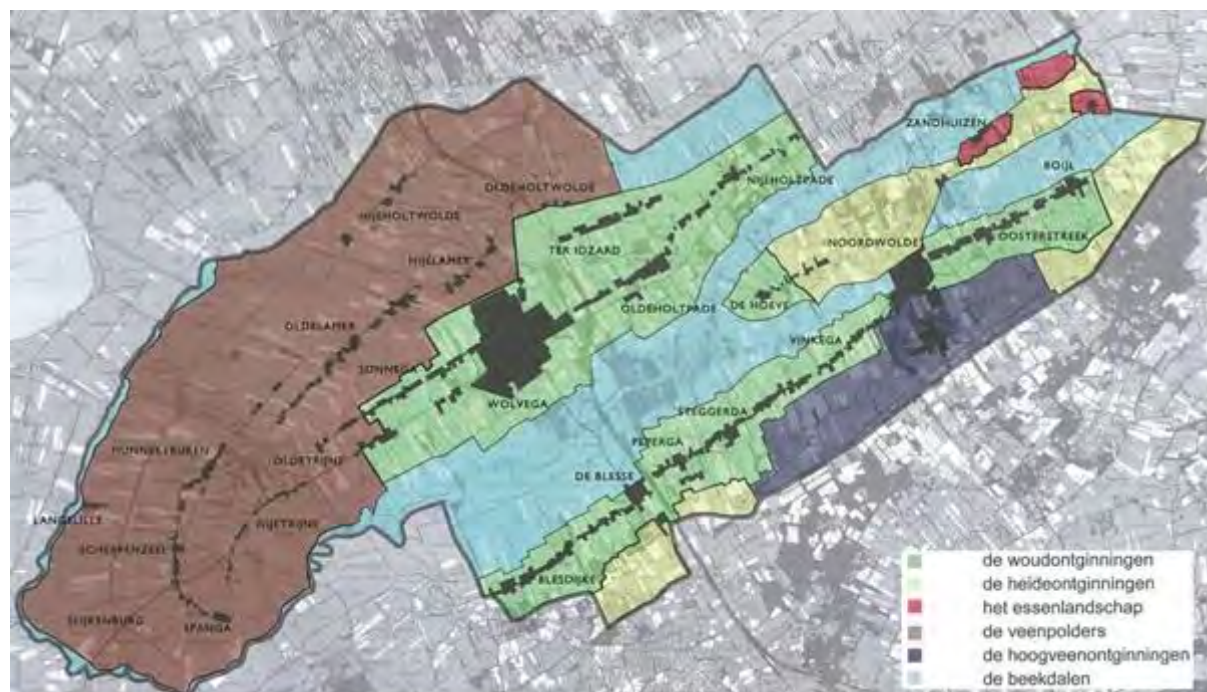
Weststellingwerf heeft een gevarieerd en aantrekkelijk landschap. De identiteit van de landschapstypen is op de meeste plaatsen nog redelijk goed herkenbaar.

De (laan-) bomen, bosjes, boswallen en bosplantsoen in eigendom van de gemeente maken deel uit van dit landschap. Deze zorgen in de ontginningen (woudontginning, heideontginning, hoogveenontginning) en rond de esdorpen, samen met de aanwezige particuliere landschapselementen dat de identiteit van het (besloten) landschap herkenbaar blijft.

Het minder aanwezig zijn of ontbreken van beplantingen (gemeentelijk en/of particulier) in de veenpolders en in de beekdalen van Lende en Tjonger maakt dat die gebieden als open landschap nog herkenbaar zijn. De belangrijkste te behouden boomstructuren zijn op de kaart bijlage 7 'Boomstructuur Weststellingwerf' weergegeven.

Het landschap (de structuur) loopt vaak door tot in de dorpen. Als voorbeeld kunnen de boswallen met bomen en slootjes genoemd worden in woonwijk De Heide in Wolvega. De boswallen (kenmerkend voor de woudontginningen) zijn in die wijk de belangrijkste groenstructuur, die behalve een cultuurhistorische waarde, ook een belangrijke ecologische waarde hebben als verbindingszone. Op de als bijlage 8 toegevoegde kaart 'Bomenstructuur Wolvega' zijn deze structuren, omcirkeld in gebied 6, duidelijk zichtbaar. Behalve in het dorp Wolvega zijn o.a. ook in Noordwolde en Steggerda nog enkele oude boomstructuren of boswallen in woonwijken herkenbaar die deel uitmaken van het openbaar groen van de gemeente.

In deze bijlage zijn de 6 verschillende landschapstypen en het historisch groen omschreven, inclusief de visie per landschapstype.

Overzicht landschapstypen Weststellingwerf

Besloten landschap (De ontginningen):

1. De woudontginningen:

Kenmerkende laanbeplanting van zomereik langs hoofdstructuurwegen op de zandruggen van west naar oost geplant vormen een lint van Blesdijke tot Boijl en van Sonnega tot Nijeholtpade. Deze zijn vaak onderbroken in de bebouwde kommen van de dorpen. In Oosterstreek lopen ze deels het dorp in. In de dorpskommen of soms daarbuiten zijn de oudere boomstructuren vaak verdwenen. Door de aanleg van tramlijnen Noordwolde richting Elsloo en de latere aanleg van asfalt fietspaden (of de gevolgen daarvan) zijn veel oude eiken gestorven.

Loodrecht op de zandruggen zijn op de perceelgrenzen (veeekerende) houtwallen, singels en bosstroken aangelegd. Opstreckende wegen vanuit de lintbebouwing (zandrug) zijn veelal voorzien van (laan-)beplanting meestal bestaande uit eik.

Overgang woudontginning naar heideontginning met weilanden, bomen en bossen Blesdijke.

Frieseveldweg, opstreckende weg op de zandrug beplant met eiken doorlopend richting de heideontginning.

Ook worden de laanbeplantingen langs de wegen afgewisseld door bosjes/smalle bossingels, die behalve uit zomereik, ook bestaan uit boomsoorten als berk, els, lijsterbes, meidoorn en soms es, veelal aangevuld met een struweel van o.a. hazelaar, sleedoorn en struikwilg.

Visie: Behouden kenmerkende weg- en laanbeplantingen. Smalle wegen herbeplanten met passende soorten.

2. De heideontginningen

De heide is ontgonnen, er zijn boerderijen gebouwd en er zijn bossen aangeplant. De wegen zijn veelal beplant met eiken en soms met berken. Het natuurgebied de Blesdijkerheide is een wandelgebied met afwisselend open gebieden met akkers, soms een heideveld en besloten gebieden met grote dennen en loofbossen. Langs de Frieseveldweg staan eiken, evenals langs de Eikenweg. Richting Steenwijk kijkend zijn de bolvormige akkers en weilanden van deze (grootschalige) heideontginning nog goed herkenbaar. Langs de Doldersumsestraat staan eveneens oude eiken, met op enkele plaatsen rijen berken en bosjes.

Rond 1940 zijn, waarschijnlijk op advies van Staatsbosbeheer (SBB), voor die tijd gebiedsvreemde, niet inheemse bomen aangeplant. Er wordt verteld dat dit omwille van de diversiteit was, dit verhaal is echter in geen beschrijving terug te vinden. Langs de IJkenweg staan niet alleen eiken zoals de naam van de weg doet vermoeden. Er zijn over een lengte van een aantal kilometers ook gebiedsvreemde bomen als haagbeuken, platanen, meelbessen, esdoorns en acacia's aangevuld met inheemse bomen, als berken, beuken en elzen geplant. Deze aanplant is nogal bijzonder te noemen qua sortiment, daarom ook beschermingswaardig en inmiddels onderdeel uitmakend van de (cultuur-) historie.

Een voor die tijd (1940), waarin voornamelijk eiken en beuken werden geplant, een vreemde keuze (was zijn tijd ver vooruit). Nu, in 2017, is het een duurzame keuze met verschillende boomsoorten afgewisseld (diversiteit), dit voorkomt/vermindert kans op boom-ziekten en plagen.

Grillige Acacia's langs de IJkenweg en gevarieerde beplanting van Amerikaanse eik en kastanje langs de Jokweg.

Langs de Jokweg zijn ook rond 1940 verschillende soorten bomen als beuk, zomereik, kastanje en Amerikaanse eik geplant. Voordeel van deze gemengde beplanting is dat als de kastanjes uitvallen door de kastanjabloedingsziekte de laan nog redelijk intact blijft.

Visie: Behouden kenmerkende weg- en laanbeplantingen en waar mogelijk ook het bijzondere bomensortiment. Smalle wegen bij herinrichting (her-) beplanten met passende soorten.

3. Het esdorpenlandschap:

Kenmerkend is dat een deel van de rand van de es is beplant met bosstroken, houtwallen. De plaatselijk rond gelegen esgronden, soms kronkelige wegen aan de rand van de essen zijn veelal beplant met (groepen) zomereiken.

Visie: Behouden kenmerkende weg- en laanbeplantingen. Smalle wegen aan de rand van de es herbeplanten met passende soorten. De es zelf (de wegen die er nu overheen lopen) dienen niet beplant te worden.

4. De hoogveenontginningen:

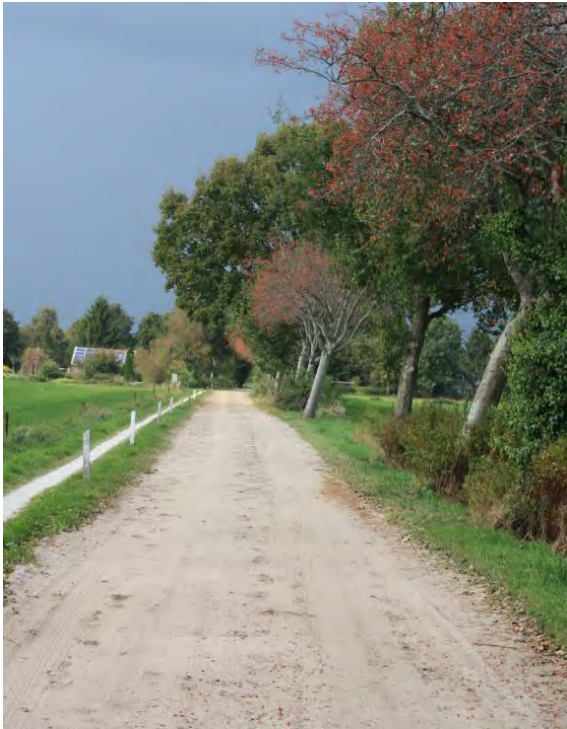
In dit gebied zijn de wegen vooral op de grenzen sterk beplant met eiken en berken. Soms zijn daar op enkele plaatsen gebiedsvreemde boomsoorten, zoals omschreven in de heideontginning, aan toegevoegd. In de hoogveenontginningen onder Steggerda t/m Noordwolde Zuid waarbij het veen tot op het zand is afgegraven, heeft later ook een heideontginning plaatsgevonden.

Oude eikenlaan langs de Westvierdeparten

Rond 1820 zijn de eikenlanen langs de Oost- en Westvierdeparten aangeplant nadat eerst de voor dit gebied typerende koloniewoningen waren gebouwd door de Maatschappij van Weldadigheid. De bomen vormen een prachtige laan langs de grens van de gemeente. Het waardevolle gebied is genomineerd voor de Unesco Werelderfgoedlijst.

Rond 1940 zijn langs het zandpad Vallaatweg (zie foto onder) ook verschillende gebiedsvreemde beplantingen aangebracht. Er staan meelbessen en enkele platanen, de meelbessen passen bij het zandpad maar de platanen misstaan op die plaats enigszins.

Meelbes en eik naast zandpad Vallaatweg.

Gevarieerde wegbeplantingen van zomereik en berk Elsweg Noordwolde Zuid, met op de achtergrond de Amerikaanse eiken aan de Zuiderweg zorgen voor een aantrekkelijk landschap om te recreëren.

Visie: Behouden kenmerkende weg- en laanbeplantingen en waar mogelijk ook het bijzondere bomensortiment. Smalle wegen bij herinrichting herbepplanten met passende soorten.

Open landschap (veenpolders en beekdalen)

5. De veenpolders:

De veenpolder is een open landschapstype waar de boerenerven vaak als groene eilanden herkenbaar zijn. Kenmerkend zijn de langgerekte dorpslinten met een open karakter, zoals bijvoorbeeld Munnekeburen, Scherpenzeel en Nijelamer. Kenmerkend is de opstreckende verkaveling met grote lange sloten. Grote natuurgebieden als Rottige Meenthe en Brandemeer zijn van oorsprong niet ontgonnen petgatencomplexen zijn deels verland met wilg, berk en els. Ter plaatse levert dit een besloten landschap op. Enkele verlande petgaten zijn afgelopen jaren weer open gegraven.

Erven in de veenpolder, als groene eilanden herkenbaar in het open landschap.

Abelen Kerkeweg

Een beeldbepalende bomenrij van grote grauwe abelen staat tussen Langelille en Munnekeburen aan de Kerkeweg. Algemeen zijn abelen duurzamere bomen dan gewone populieren. Dat wil zeggen dat ze ouder worden en minder last hebben van takbreuk. De abelen aan de Kerkeweg staan in een te smalle berm waardoor ze minder goed verankerd staan. Door regelmatige kroonsnoei (uitdunnen) uit te voeren kan enigszins voorkomen worden dat deze abelen omwaaien bij een (zomer-) storm. Op enig moment zal echter het merendeel verdwenen zijn. Herplant van grote bomen is in verband met ligging van kabels en leidingen niet mogelijk.

Beeldbepalende abelen met struweel van els, berk en meidoorn Kerkeweg tussen Munnekeburen en Langelille.

Gevolgen essentaksterfte voor de veenpolder.

De gevolgen van de essentaksterfte zullen niet alleen langs de Gracht zichtbaar worden. De es is de voor de veenpolder van Spanga t/m Oldeholtwolde de belangrijkste boom langs bebouwingslinten en in bosplantsoen en op erven. Binnen nu en 5 jaar zullen naar verwachting nagenoeg alle essen ziek worden en gekapt moeten worden. Enkele cultuurvariëteiten (cv's) zijn iets resistenter en zullen een paar jaar langer gehandhaafd kunnen worden. Afgelopen 6 jaar zijn grote monumentale, door deze ziekte aangetaste, essen langs de Kooiweg en Hogeweg al gekapt. Langs deze verbindingswegen zullen de beeldbepalende verkeersbegeleiders (functioneel) gemist worden.

Op enkele plaatsen is het niet wenselijk dat er herplant plaats gaat vinden (open landschapsvisie). Op andere plaatsen zullen de bomen in het landschap gemist worden, een es hoort bij de veenpolder, maar zal helemaal verdwijnen. Een andere inheemse boom die in de veenpolder thuishoort, is de gewone wilg. Deze heeft echter last van watermerkziekte, waardoor deze alleen als knotwilg gebruikt kan worden.

Zieke essen langs de Gracht.

In het kader van de ruilverkaveling Echtenerveenpolder is besloten, de vroegere verspreid staande populierengroepen te vervangen door essen en een aantal extra bomen aan te planten. De keuze (visie) toen om in een veenpolder met een openlandschap, zoveel (472 stuks) essen aan te planten op deze manier is niet geheel passend binnen de huidige meer openlandschapsvisie. Nu blijkt dat een groot deel van de essen aangetast is door essentaksterfte zal er opnieuw een afweging moeten worden gemaakt of alle of een deel van de essen in de toekomst herplant moet worden. Alle essen zullen op korte termijn ziek worden en gekapt moeten worden.

In het kader van openlandschapsvisie is het niet wenselijk alle bomen te herplanten (te vervangen door bijvoorbeeld abeel en iep), voorstel is om alleen een aantal kruisingen van wegen en nabij de dichtere lintbebouwing te beplanten. Het is wenselijk om in overleg met de Plaatselijke Belangen in 2017 en 2018 een plan uit te werken.

Een aantal wegen waren in het verleden deels beplant met Amerikaanse populieren. Deze zijn rond de eeuwwisseling gekapt omdat deze relatief oud waren en een gevaar vormden voor de weggebruikers. Herplant met populier heeft niet plaatsgevonden, omdat deze boom veel risico geeft voor de weggebruiker en een korte levensduur heeft. Op enkele plaatsen zijn er in die tijd

Langs die hoofdwegen met smalle bermen alleen verspreid enkele groepjes els en struweel geplant op de insteek van de sloot welke de functie verkeersbegeleiding hebben. Ruimte voor bomen was er niet in de smalle bermen met veel kabels en leidingen.

Langs wegen in de veenpolder vormen spontane opslag van els en soms wilg de natuurlijk gevormde wegbeplantingen. Als voorbeeld kunnen hierbij de elzengroepen, die verspreid in de smalle bermen tussen Oldelaamsterbrug en de entree van Munnekeburen en tot Scherpenzeel langs de Grindweg staan, genoemd worden (zie onderstaande foto).

Deze opslag van els is functioneel als verkeersbegeleiding. Ze markeren de sloot (wegkant). Voorkomen dient te worden dat niet gehele slootkant vol groeit met groepen els, berk en wilg om een (open) landschapsbeleving, met o.a. zicht op de petgaten, het slotenpatroon en weilanden, te behouden.

Elzen langs de Grindweg Munnekeburen als verkeerbegeleiding.

Toekomstbomen en beplantingen

Toekomstboom voor de veenpolder in het buitengebied is de abeel, de iep (nieuwe resistente soorten), de linde en voor kleine structuren (met beperkte ruimte) de zwarte els en de zachte berk.

De herplant van bomen dient door de openlandschapsvisie (landschapsbeleid), goed overwogen plaats te vinden in overleg met de Plaatselijke Belangen en bewoners.

Visie: Open landschapsvisie, open karakter behouden en/of versterken. Herplant van bomen en bosplantsoen altijd afwegen tegen die visie, alleen op kruisingen van wegen, langs belangrijke hoofdverbindingswegen, en in/langs dichte bebouwingslinten herplant overwegen door de aanplant van kleine boomgroepen (enkele rijen bomen). Aaneengesloten struwelen voorkomen om zicht op het landschap te behouden.

6. De beekdalen van Lende en Tjonger:

Dijken (wegen) als Lendedijk zijn van oorsprong onbeplant, op enkele plaatsen staan, in de teen van de dijk, struwelen/bosjes van els en/of wilg aan de Lendezijde.

Langs de Tjonger aan de Langelilleweg staan naast de met riet begroeide oevers in het gemeentelijke bosplantsoen naast de weg, bomen en opslag van gewone wilg en es. Deze beide soorten zullen door boomziekten verdwijnen. Struwelen van o.a. els, berk en struikwilg naast de rietoevers zullen overblijven waardoor de beek beter zichtbaar wordt. Het Tjongerdal heeft over het algemeen een open karakter.

De Lendevallei is een van de meest door fietsers gewaardeerde natuurgebieden in de gemeente. Het beekdal van de Lende heeft met name in de middenloop een vrij besloten karakter.

Beplante wegen tot aan het beekdal van de Lende

Vanuit de woudontginningen en esdorpen lopen de boomstructuren en bosstroken langs enkele wegen tot aan de Lende door. Het beeld zou echter meer open moeten zijn met onbeplante wegen in het beekdal, om de overgangen tussen de open en besloten landschapstypen te versterken.

Voorbeelden zijn de aan één zijde langs de weg aangeplante brede bosstroken met solitaire populieren in het beekdal langs de Lagebroekweg en Sasweg, het open beekdallandschap (Nijkspolder) aan de oostzijde van de weg met weilanden en verspreid aan de weg liggende boerderijen (zijn niet of alleen op driesprong van wegen zichtbaar).

Beplantingen van eiken langs beide zijden van wegen als Vinkegavaartweg en Bekhofweg lopen door tot de beek, waardoor de overgang tussen de besloten landschappen en het open beekdallandschap minder ervaren wordt.

De (Oude) Blessebrug is aan weerszijden beplant met bomen en bosplantsoen, de bomen benadrukken de oude weg, het geheel heeft een open karakter.

Visie: Open karakter behouden of versterken, door in principe de loodrecht op de beek staande wegen onbeplant te laten tot in het beekdal. Dit mede om de overgang vanuit het open landschap (type) beekdal met weinig beplanting naar de besloten landschappen van de (woud)ontginning, meestal beplant met eik en singels, te kunnen beleven.

De beplantingen langs fietspaden langs de beek open houden met zicht op de beek.

Wegen langs het beekdal (van de Tjonger en Lende) met riet begroeide oevers, zoveel mogelijk onbeplant laten en doorzichten naar de beek behouden. Het zicht (openkarakter) op de Lende en Blessebrugschans nabij Blessebrug en behouden.

Functies

Historisch groen:

Naast de boven beschreven landschapstypologie is er op sommige concrete plaatsen sprake van historisch groen. In de vorige eeuw zijn door vele ontwikkelingen relatief veel monumentale bomen verdwenen.

Visie: Behouden nog resterende oude bomen en historische groenstructuren in de gemeente, door deze te beschermen, te herstellen en te versterken.

Vooraf in Wolvega en Noordwolde zijn veel bomen die verwezen naar de historie van het dorp verdwenen.

In andere dorpen zijn door de aanleg en/of verbreden van (verbindings-) wegen, de tramlijn en fietspaden ook wel (laan-) bomen verdwenen, maar dit valt minder op. In grote voortuinen en op erven staan vaak grote (straat-) beeldbepalende bomen die het gemis van gemeentelijke bomen compenseren.

Veel dorpen staan midden in het landschap waar elementen als boswallen, bossen, elzensingels of (solitaire-) bomen samen met water, weiden en akkers het beeld bepalen.

In onderstaande beschrijving zijn slechts een aantal voor Weststellingwerf belangrijke oudere groenstructuren (bomen) beschreven. Er zijn in de gemeente echter veel meer elementen die ook belangrijk zijn om te behouden, deze allemaal te benoemen was echter niet mogelijk.

Roodbaardpark 'De Nieuwe Aanleg' in voorjaarskleuren.

Wolvega:

In Wolvega is het Roodbaardpark 'De Nieuwe Aanleg' het beeldbepalend historisch groen uit de 19^e eeuw. Het park zal in 2017 gerenoveerd worden, oude boomstructuren en paden zullen weer zichtbaar gemaakt worden. De naastgelegen 'Algemene begraafplaats' met oude eiken en beuken sluit aan op het park. (ligging zie kaart Bomenstructuur Wolvega cirkel 5)

Van de historische landschapstuin rond (en achter) 'Huize Lindenoord' is slechts een klein deel bewaard gebleven. Door verschillende elkaar opvolgende ontwikkelingen als wisselingen van eigenaar begin 1900, de toenmalige aanleg van de paardendrafbaan 1928 en het latere woningbouw 'Parkplan Lindenoord' in 1992 is er weinig meer zichtbaar van de tuin. De 240 jaar oude beuken zijn door aantasting van zwammen afgestorven en de afgelopen 20 jaar geveld. Door de herplant van een aantal forse beuken en de nog aanwezige bomen met onderstaande stinsenbeplanting is deze tuin nog een groene parel in het centrum van het dorp die een van de weinig nog resterende monumenten van het dorp omzoomd.

Het eind vorige eeuw aangelegde 'Parkplan Lindenoord' is voorzien van veel (soorten) bomen die de naam van het plan eer aan doen. Dit zijn weer bomen voor de toekomst waar we nog jarenlang van kunnen genieten.

In de 18^e eeuw liet grootgrondbezitter Elias Wigeri (op het huidige Van der Sandeplein) een landhuis bouwen waarbij tevens een park (tuin) werd aangelegd. Een tuingedeelte achter Hoofdstraat West 1 (de voormalige tuin van dokter van der Sande, later dokter Koster) is nu particulier bezit, er staan nog een aantal beeldbepalende oude bomen als linde, beuk en eik. Deze oude grote bomen worden voor Wolvega steeds belangrijker omdat deze schaars worden in het dorp.

Het bos van Wigeri van Edema of ook wel het bos van juffrouw De Haan (genoemd naar de laatste bewoonster van het landhuis, tot 1944) is nu een belangrijk wandelbos in gemeentelijk bezit. Grote oude eiken, beuken, linden met stinsenflora als boerenkrokus en holwortel herinneren nog aan een prachtig aangelegde met bos omzoomde parktuin. (Zie kaart Bomenstructuur Wolvega cirkel 4).

Een oude bijzondere boom is de zwarte berk (*Betula nigra*), deze staat in het huidige parkje tussen de Deken Mulderstraat en de Eikenlaan. Deze monumentale boom stond in de tuin van de 'Lyclamastins' die is gebouwd in opdracht van de latere grietman van Weststellingwerf: Rinco van Lyclama, de boom is ouder dan 125 jaar.

Het kerkebos (bezit NH kerk) is een voorbeeld van nog een oud beeldbepalend groenelement in Wolvega welke door een groep vrijwilligers wordt onderhouden. Het was ooit de in de volksmond genoemde 'Tuin van juffrouw Sickenga' een parktuin die begrensd wordt door het Schuinpad. (Zie bijlage 8 Bomenstructuur Wolvega cirkel 3).

In de Lindewijk is een in het kader van de ruilverkaveling aangelegd bos een belangrijke beeld- en richtinggevend element voor deze woonwijk. Wandelaars kunnen via een pad het volgroeide eikenberkenbos beleven en genieten van een stukje natuur. (Zie bijlage 8 Bomenstructuur Wolvega cirkel 2).

Aan de Oostrand in het uitloopgebied van Wolvega liggen de Helomabossen, vroeger in bezit van de (verveners-) familie van Heloma, nu in bezit van Staatsbosbeheer. Een prachtig stukje natuur, met verschillende bostypen, waar wandelaars vanuit het dorp kunnen genieten. (Zie kaart Bomenstructuur Wolvega cirkel 1).

Noordwolde:

In Noordwolde staan aan de Dr. Mulderstraat nog een paar grote eiken die herinneren aan de oude weg/ Noordwoldervaart die door het dorp liep. Rond het dorp zijn in ruilverkavelingen Noordwolde en Linde Zuid in de jaren '50 en '60 bossen op de Meenthe, rond de Spokeplas en de Pastoriebossen aangeplant welke het dorp omzomen.

Diverse dorpen:

Bomen en bossen rond kerken en kerkhoven vormen in Weststellingwerf de van oudsher groene elementen in en nabij de dorpen.

Monumentale oude eik bij de kerk te Oldelamer

Achter deze oude linde stond ooit café 'De Ooievaar'

Voor de kerk in Oldelamer staat de mooiste en misschien wel de oudste eik van Weststellingwerf.

Aan de Heerenveenseweg te Oldeholtwolde staat op de hoek met de Weerdijk nog 1 herkenbare oude (lei-) linde welke herinnert aan het café 'De Ooievaar' dat hier gestaan heeft. Het verhaal is te lezen op het infobord bij de picknickbank.

Elk dorp heeft bijna wel een bosje of zelfs een natuurgebied waar het direct aan grenst. Veel bosjes zijn in bezit bij Staatsbosbeheer, de kerk of bij particulieren. In Boijl is het bosje naast de basisschool een beeldbepalend groen element in het dorp.

Waarden

Ecologische waarde

Natuur in de (bebouwde-) omgeving verbetert het leefklimaat van mens en dier en bomen leveren daaraan een belangrijke bijdrage omdat ze huisvesting en voedsel geven aan een groot aantal diersoorten zoals rust- en verblijfplaatsen voor o.a. vogels, insecten, vleermuizen en eekhoorns en voedselbronnen voor vogels, insecten en schimmelsoorten. Rijbeplantingen van bomen (vooral met onderbeplanting of bloemrijke bermen) vormen een ecologische corridor waarbinnen dieren zich kunnen verplaatsen en waardoor ecologische versnippering wordt tegengegaan.

Boswallen, bossingels en bosjes waarin bomen in combinatie met verschillende struiken en kruidachtigen (in de zoomen) voorkomen, vormen een kansrijke biotoop.

De ideale combinatie bomen en bloemrijke bermen.

Algemeen kan gesteld worden dat het vergroten van de diversiteit (in soorten) planten, dit ook de diversiteit van de fauna zal vergroten.

Bermen, slootranden en weilanden in het buitengebied worden echter steeds minder bloemrijk (afname biodiversiteit) waardoor ook de natuurlijke vijanden van plaagdieren van o.a. eikenprocessierups zich moeilijk kunnen vermeerderen. De combinatie van verschillende soorten bomen, kruidrijke bermen en slootranden kunnen in de toekomst een kansrijke biotoop voor flora en fauna vormen met veel biodiversiteit.

Een goed voorbeeld van ecologische waarde van (solitaire) bomen is de wintergroene hulst bij Huize Lindenoord, deze zogenaamde roestboom biedt in de winter bescherming aan meerdere ransuilen.

Welzijn en gezondheid

De lichamelijke gezondheid van mensen wordt direct positief beïnvloed doordat bomen de lucht schoner en koeler maken.

Bij sociaalpsychologische functies kan worden gedacht aan het feit dat bomen een sfeer van rust en geborgenheid oproepen, de binding met de natuur en seizoenen en de recreatieve functies van bomen en beplantingen.

De aanwezigheid van groen in de woonomgeving heeft een belangrijk effect op de gezondheid. Stressreductie is daarbij de meest waargenomen factor van betekenis.

De leefbaarheid en recreatieve mogelijkheden in en rond de dorpen worden vergroot door bomen. Groen nodigt uit tot recreatie, sport en spel. Buitenspelen en sporten in een groene woonomgeving bevordert bij kinderen de motorische, geestelijke en sociale ontwikkeling.

Samen sporten in het Roodbaardpark, goed voor je gezondheid en voor je sociale contacten.

Oud en jong worden uitgedaagd een wandeling of een fietsrondje te maken in Weststellingwerf in een mooie groene door bomen aangeklede omgeving. Beweging bevordert de gezondheid van mensen, de zogenaamde dorpsommetjes en het verbinden van woon- en buitengebieden zijn belangrijk schakels.

Uit recent onderzoek is gebleken dat mensen sneller herstellen van ziekte wanneer zij zich in een groene omgeving bevinden. Daarnaast is veelvuldig onderzocht en aangetoond dat mensen zich gezonder voelen en minder vaak een arts bezoeken wanneer zij in een groene omgeving wonen. Een wetenschappelijk onderzoek hierover bevestigt dit (Vitamine G, Dr. Jolanda Maas, 2009).

Groene schoolpleinen stimuleren kinderen tot spelen en bomen zorgen in de zomer voor verkoeling.

De 4 seizoenen kunnen beleefd worden door bomen van het vroege voorjaar met het frisse lentegroen t/m de winter met zijn kale bomen.

Economische waarde

Duurzaam ingerichte groene sfeervolle bedrijventerreinen met bomen en bosplantsoen, groene zones zorgen mede voor een goed vestigingsklimaat. De benaming De Plantage voor één van onze bedrijventerreinen spreekt voor zich. Ondernemers willen hierbij horen en hun bedrijf duurzaam presenteren (Maatschappelijk verantwoord ondernemen).

Bomenstructuur en fleurige bermen bedrijventerrein Tinweg Wolvega.

Bomen verhogen de waarde van vastgoed, de aantrekkelijkheid van de dorpen en de sociale cohesie. Duurzaam ingerichte, goed onderhouden industrieterreinen en groene sfeervolle winkelgebieden en zorgen voor een prettig werk- en verblijfsklimaat.

Bomen geven soms ook een besparing op de energiekosten en milieubelasting door een beter microklimaat in zowel de winter als de zomer.

Een gevarieerd goed onderhouden- en herkenbaar landschap met daarbij waar mogelijk een cultuurhistorisch boeiend verhaal zal nieuwe bewoners en toeristen trekken die zorgen voor een bron van inkomsten voor o.a. de recreatie- en horecasector.

Een ander voordeel van bomen in de bebouwde omgeving is een stijging van de waarde van onroerend goed. Waarde van huizen zijn hoger in groene omgevingen. Uiteraard hebben alle in deze paragraaf genoemde onderdelen, als o.a. milieu-, welzijns- en gezondheidsaspecten, een algemeen kostenbesparende werking.

Alle gemeentelijke bomen vertegenwoordigen ook een kapitaalswaarde die in geld uit te drukken is. Het is een investering geweest van het planten tot en met de begeleiding- en onderhoudsnoei die jaren achtereen is uitgevoerd. Het kappen van gezonde bomen die toekomstwaarde hebben is daarom ook kapitaalsvernietiging.

Milieu

Volwassen bomen verbeteren het microklimaat in de bebouwde omgeving. Op hete dagen is de temperatuur overdag lager nabij bomen vanwege de hogere luchtvochtigheid door verdamping en de schaduwwerking, terwijl het 's nachts ook koeler is nabij bomen en groen. Bomen reguleren het (stedelijke) klimaat, op deze manier beperken ze het zogenaamde "Urban heat Island effect" (het hitte-eilandeffect). Dit is het fenomeen dat de temperatuur in een stedelijk gebied gemiddeld hoger is dan in het omliggende landelijk gebied. De temperatuurverschillen worden o.a. veroorzaakt door de absorptie en reflectie van zonlicht door de in het stedelijke gebied aanwezige (donkere) materialen en de gebouwen die voor relatief lagere windsnelheden zorgen. Het is daarom ook belangrijk dat in dicht bebouwde (centrum-) gebieden in Wolvega en Noordwolde waar de openbare ruimte verhard is, ook een deel ingericht word met groen en bomen.

Bomen in het park

Bomen in de winkelstraat of op een (parkeer-) plein geven bezoekers en bewoners in de zomer verkoeling. De parkeerplaatsen onder de bomen zijn op een warme zomerdag als eerste bezet.

Bomen (amberbomen, een beeldbepalende rode beuk, zilverlindes en haagbeuken op parkeerplaatsen in het centrumgebied.

Bomen nemen regenwater op en zorgen er zo voor dat water langer wordt vastgehouden, waardoor straten minder snel onderlopen. Bomen zorgen voor een vriendelijk, rustgevend en harmonieus beeld en zorgen voor een gezondere lucht door het filteren van rook-, roet-, en stofdeeltjes. Zo filtert een 100-jarige linde wel 3.500 liter stof per jaar en stelt een 100-jarige beuk

per jaar 1.350 m³ zuurstof beschikbaar aan zijn omgeving! Door verdamping verhogen bomen de luchtvochtigheid waarmee het aangenamer wordt.

Bomen en vooral bomenrijen en laanboombeplantingen breken en matigen de (koude) wind en kunnen mensen, wegen en gebouwen beschutten tegen neerslag. Bomen produceren zuurstof en leggen koolzuurgas vast.

De vrijkomende houtsnippers (biomassa) bij snoei of velling van bomen en bosplantsoen worden gebruikt in grote of kleine verbrandingsinstallaties om gebouwen of kassen te verwarmen.

Een deel van het verzamelde blad uit plantsoenen en straten wordt afgevoerd naar een biologische (zaad)kwekerij te Nijeberkoop voor toepassing als structuurverbetering van de grond.

Structuur, identiteit en visueel ruimtelijke waarde

De herkenbare oostwest lopende *besloten* dekzandruggen zijn veelal beplant met eiken met daartussen liggende relatief *open* beekdalen van Lende en Tjonger bepalen grotendeels de hoofdstructuur van het (buiten) gebied. De beslotenheid van de dekzandruggen worden bepaald door de laan-beplantingen langs wegen samen met in de ontginningen voorkomende houtwallen/singels en bosstroken. Ze vormen gezamenlijk de identiteit van het (kleinschalige) landschap en de herkenbaarheid van het landschapstype. (zie ook omschrijving en foto's in deze bijlage Cultuurhistorische- en landschappelijke waarde)

Belangrijke (historische) lijnen als oude wegen of groenstructuren blijven herkenbaar in het landschap door bomen.

Bomen hebben een aantal belangrijke stedenbouwkundige en ruimtelijke functies: – ze camoufleren minder fraaie bebouwingen en gebieden industrieterreinen, – ze geven structuur en herkenbaarheid aan parken, straten en ontsluitingswegen, – ze brengen onderscheid aan in wijken, – ze accentueren de architectonische structuur van bijzondere punten.

Moereseiken Drafsportlaan

Op het bedrijventerrein De Plantage worden de (minder fraaie) achterzijden van de bedrijfsterreinen gecamoufleerd door een bossingel. Daardoor is het bedrijventerrein door de aanwonenden geaccepteerd en zal de bezoeker en/of potentiële ondernemer deze groene zone positief ervaren. De singels met bomen en struiken hebben tevens een ecologische waarde o.a. als verbindingzone en verblijfplaats voor diverse fauna. De entrees van dit industrieterrein worden gevormd door statige moereseiken.

Herkenbare bomenstructuren verfraaien de bebouwde omgeving waardoor de omgevingswaarde wordt verhoogd.

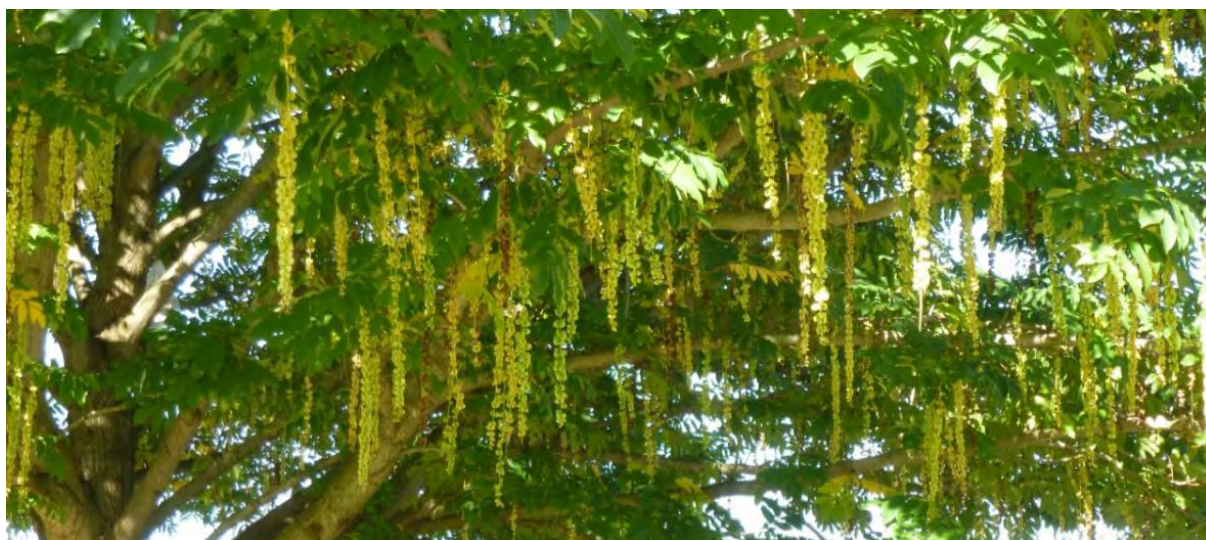
Bomen dragen bij aan de verkeersbegeleiding binnen, maar vooral ook buiten de bebouwde kom. Bomen beïnvloeden het verkeersgedrag: op een door bomen geflankeerde weg wordt minder hard gereden. Daarom worden ze ook toegepast als verkeersremmer bij de entrees van dorpen, de kronen van de bomen zorgen voor een visuele versmalling.

Esthetische kwaliteit (dorpsschoon):

Bomen hebben een esthetische waarde die vaak wordt vertaald in schoonheid. Die schoonheid kan op veel manieren tot uitdrukking komen, bijvoorbeeld in de vorm van de boom of van de gehele beplanting, de bloei, de kleur en structuur van de bast, de bladkleur en de vruchten.

Sfeervolle slingerde schelpenpaden tussen de beuken in het parkje aan de Nieuweweg.

Bloeiende solitaire vleugelnoot Parkplan Lindenoord.

Een boom of een rij bomen hebben een esthetische kwaliteit als deze (beeld-)bepalend zijn voor het straat- of dorpsbeeld.

De bomenrij aan de Sportlaan is beeldbepalend voor de straat. De solitaire eik hoek Bremstraat is beeldbepalend voor de straat.

Een boom kan ook de architectonische betekenis van één of meer gebouwen versterken. De stedenbouwkundige functie en esthetische waarde verhogen de waarde van gebouwen en maken het aantrekkelijker om te wonen en te werken.

Bijlage 5 Uitvoeringsplannen voor de toekomst

Eind vorige eeuw en begin van deze eeuw zijn er ontwikkel- en structuurvisies voor Wolvega, Noordwolde opgesteld en in 2002 is het voor de gehele gemeente het 'Structuurplan Weststellingwerf 2000- 2015' vastgesteld.

In de visies stonden ook de bestaande en wenselijke groenstructuren voor de dorpen Noordwolde en Wolvega benoemd. Door de uitvoering van veel integrale (wegen, verkeer, riolering en groen) herinrichtingsplannen zijn in die dorpen tussen 2000 en heden veel boomstructuren gerealiseerd die op de groenstructuur kaarten stonden. Door gebruik te maken van de Europese- en provinciale subsidies voor verbetering van de leefomgeving van het platteland was het mogelijk projecten uit te voeren waarbij ook bijna alle boomstructuren gerealiseerd konden worden.

In 2004 is het 'Landschapsbeleidsplan Zuidoost Friesland 2004 -2014' vastgesteld. De daarin benoemde wenselijke landschaps- en groene dorpsprojecten zijn bijna allemaal gerealiseerd.

Visie en ambitie alsnog te realiseren groenstructuren en duurzame instandhouding bomen op bedrijventerrein

Een aantal groen- en boomstructuren beschreven in de structuurvisies zijn niet gerealiseerd. In deze straten zijn groene elementen in de particuliere tuinen schaars of ontbreken geheel zodat deze een stenig beeld geven. Het is wenselijk om in deze straten in Wolvega, Noordwolde, De Blesse en Steggerda alsnog een groenstructuur te realiseren of deze te versterken als bij toekomstige (her-) inrichtingsprojecten of (ver-)nieuwbouwplannen daar mogelijkheden zijn.

Soms kunnen een paar (drietal) groenvakken met een boom het beeld van een straat al positief beïnvloeden. (zie voorbeeld schets Van der Tuukstraat Noordwolde). De aanplant van een aantal (kleine) bomen in particuliere voortuinen kan een gehele straat opfleuren.

Versterken boomstructuur Wolvega:

Willem Lodewijkstraat
Zilverlaan, Merelstraat en Goudvinkstraat
Winkelstraat deel Van Harenstraat/Hoofdstraat West

Onderhoud bomen bedrijventerrein Schipsloot.

Het bedrijventerrein Schipsloot Wolvega is een aantal jaren terug gerevitaliseerd. De visie was dat door de aanplant van bomen op het terrein van de bedrijven het beeld van het gehele bedrijventerrein positief kon worden beïnvloed c.q. dit een groen karakter konden geven. De meeste bomen worden echter niet onderhouden (gesnoeid) waardoor de duurzame instandhouding in gevaar komt en het groene beeld nooit gerealiseerd gaat worden. Door een gezamenlijke snoeibeurt (en eventuele) groeiplaatsverbetering) van deze bomen door participatie van snoeiploeg van de gemeente en ondernemers kan dit gerealiseerd worden.

Versterken boomstructuur Noordwolde:

Ds. v.d. Tuukstraat
Twijgstraat
Rotanstraat
Pitrietstraat
Nieuwstraat
Renbaanstraat

Versterken boomstructuur diverse dorpen:

De Blesse (Steenwijkerweg): een klein deel van de groenstructuur is gerealiseerd door in 2015 een verkeersremmende groenstructuur aan te leggen. Kansen voor groene upgrading bij toekomstig herinrichtingsproject (riolering, groen en verkeer) benutten.

Steggerda
Mulderstraat

Ambitie: afronding landschapsprojecten door de uitvoering 3 projecten 'Dorp, landschap en biodiversiteit'

In het kader van landschap zijn de afgelopen jaren in 22 van de totaal 26 dorpen van Weststellingwerf 'Dorpen in het groen projecten' uitgevoerd. Afronding van de resterende groene dorpsprojecten Weststellingwerf kan door in de periode 2017 t/m 2020 in 3 projecten 'Dorp, landschap en biodiversiteit' uit te voeren. In een recent uitgevoerd, vergelijkbaar project, in De Hoeve, Vinkega en Noordwolde Zuid zijn goede resultaten bereikt in nauwe samenwerking met de bewoners.

Het is wenselijk tot en met 2020 de volgende drie projecten uit te voeren:

Oosterstreek en deels buitengebied Noordwolde.

Boijl en Zandhuizen.

Oldeholtpade.

Omschrijving:

In de periode 2017- 2018 project 1 'Oosterstreek en deels buitengebied Noordwolde' en in de periode 2018- 2019 project 2 'Boijl en Zandhuizen' en in de periode 2019- 2020 project 3 'Oldeholtpade'.

Het project heeft tot doel om in directe samenwerking met de inwoners van de dorpen binnen de projectgebieden te werken aan:

- Het versterken van de groenstructuur in de dorpen door de aanplant van streekeigen beplantingen op particuliere erven, langs wegen en paden en openbare plekken in het dorp.
- Het vergroten van de mogelijkheden om in en rondom de dorpen te kunnen wandelen en het landschap te kunnen beleven. Speciale aandacht gaat uit naar cultuurhistorische objecten en informatievoorziening in het dorp.
- Het bevorderen van een duurzame aanpak eikenprocessierups door biodiversiteit: het aanleggen van bloemrijke berm/percelen, voorjaarsbloemen (bollen), het plaatsen van nestkasten en insectenhôtels door de leefomgeving te verbeteren om de natuurlijke vijanden (o.a. vogels, vleermuizen en insecten) te stimuleren.

Doelgroepen van het project

Direct: de bewoners en grondeigenaren in het projectgebied, kinderen van de basisscholen.

Indirect: Bezoekers, wandelaars en toeristen.

Wat leveren de projecten concreet op?

Vergroten van draagvlak voor landschap, cultuurhistorie en biodiversiteit door burgerparticipatie en het vergroten van de leefbaarheid in de dorpen.

Ambitie: beheerplannen schrijven voor bosplantsoen (bossingels, boswallen en bosjes) afgestemd op functie, waarde en huidige kwaliteit in relatie met het gewenste eindbeeld.

Voor de parken als De Nieuwe Aanleg en (historische) bosjes als IJsbaan/Wigeribosje zullen beheerplannen geschreven moeten worden om het eindbeeld en het daarbij behorende onderhoud vast te leggen. Voor het park kan daarna monumentenstatus worden aangevraagd met BRIM subsidie voor een bijdrage in het (extra) onderhoud.

Kaders voor herplant en aanplant in relatie met landschapstype en beeldkwaliteit:

Zie landschap open en besloten landschap.

In openlandschapstypen als veenpolder en beekdal zal buiten de bebouwde kom steeds afgewogen moeten worden of herplant passend en gewenst is.

Ambitie: gezond groen in toekomstige ontwerpen meenemen, kansen samenwerking in gemeentelijke projecten als GIDS (Gezondheid In De Stad) benutten.

Het klimaat verandert, de intensiteit van het (vracht)verkeer wordt groter, gezond groen en energieneutraal wonen zijn trends en ontwikkelingen die invloed hebben op de leefomgeving.

Wij willen de komende jaren inspelen op ontwikkelingen zoals gezond groen, verkeer, klimaat en zonnepanelen.

Gezond groen

Schoolpleinen zijn vaak geheel bestraat, er ontbreken plaatsen waar bij heet weer kinderen even in de schaduw kunnen zitten of spelen. Door op het schoolplein een paar grote bomen te planten hebben kinderen in de zomer, bij heet weer een speelplaats met grote groene parasols die ook weer een speelaanleiding kunnen zijn. Er zijn diverse onderzoeken die uitgewezen hebben dat op groene schoolpleinen kinderen meer bewegen en ontstressen. (onderzoek Dr. Jolanda Maas)

Kinderen komen in beweging, worden uitgedaagd om in bomen te klimmen

Kansen zijn er voor kinderen, natuurlijk spelen, de stammen van geveld eiken en beuken kunnen gebruikt worden als speelelement in parken, plantsoenen en op schoolterreinen. Dode bomen krijgen hierdoor een tweede functie, een duurzame oplossing.

Kansen eetbaar groen (fruit) in het openbaar groen de zogenaamde buurt en dorpsboomgaard.

Sommige buurten en dorpen hebben hun eigen boomgaardje geplant. Vooral in stedelijk gebied in woonwijken kennen kinderen geen grote appel, peer, of pruimeboom meer. Daarom is het

belangrijk om in parken en grote plantsoenstroken ook fruitbomen te planten, niet boven paden en langs wegen dat geeft overlast. Kinderen maar ook ouderen vinden het geweldig om tamme kastanjes en walnoten te zoeken. Een voorbeeld is de oude walnoot achter de oude burgemeesterswoning aan de Hoofdstraat Oost, waar alle leeftijdsgroepen de noten verzamelen in het najaar.

Ambitie om een de komende jaren een aantal groene schoolpleinen in te richten en kansen om bij renovatie/herinrichten van de openbare ruimte of bij inrichting van het openbaar gebied in nieuwe woonwijken ruimte ook een aantal natuurlijke speelaanleidingen/plaatsen te realiseren.

Verkeer (renovatieprojecten smalle entreewegen buitendorpen)

Steeds groter wordende transportmiddelen als tractoren en vrachtwagen veroorzaken op smalle toegangswegen nabij dorpen steeds vaker problemen. De combinatie van te grote bomen (soort), te kleine bermen en te smalle (asfalt) wegen zorgt ervoor dat bomen slecht groeien en veel aanrijshade hebben. Grote bomen (Amerikaanse eik of beuk) gaan dood, die laanstructuren verdwijnen en moeten herplant worden. Toekomstige projecten zijn o.a. Kerkeweg Nijeholtpade, Hellingstraat Noordwolde en De Hoeve meerdere wegen.

Afstemming is noodzakelijk (integraal plan, verkeer en groen): waar en wanneer bermverhardingen aangelegd worden en waar en wanneer passeerstroken aangelegd worden, de planning afstemmen op vervanging bomen. Kansen benutten, door passeerstroken worden de laanstructuren onderbroken, maar de aanrijshade voorkomen en de verkeersveiligheid vergroot.

Een uitdaging om samen met de Plaatselijke Belangen en groencommissies inrichtingskeuzes (boomsoorten en verhardingen) te maken en plannen uit te voeren.

Klimaatverandering

Klimaatverandering vraagt een ander boom sortiment vooral in stedelijk gebied. Door steeds extremere weersomstandigheden soms langs droog en heet en soms extreem veel regen in een korte periode is afstemming van het sortiment gewenst.

In de stenige omgeving is het openbaar groen (ook sloten) de plaats waar het water weg kan zakken door een integrale aanpak (water en groen) kunnen kansen benut worden. De voortuinen worden in woonwijken steeds vaker volledig bestraat, zonder een klein boom of beplanting. Dit veroorzaakt wateroverlast op straat, het draagt bij aan opwarming, het straatbeeld is saai en er is geen biodiversiteit (geen plaats voor vlinders of vogels).

Landelijk bekend project is de actie Steenbreek, projecten om bewoners te motiveren en te activeren hun (voor-) tuin te voorzien van groen in plaats van bestrating. Door een aantal bestrate tuinen als voorbeeldproject te voorzien van enkele bloeiende planten in combinatie met een kleine boom kan het straatbeeld sfeervoller en groener worden en zal de belasting op de riolering afnemen. In woonwijken met weinig openbaar groen zijn vaak ook de voortuinen bestraat. Voorlichting met sprekende voorbeelden, ook in nieuwe woonwijken is gewenst om deze bestratingstrend te stoppen.

Zonnepanelen

Er worden steeds meer zonnepanelen op woningen geplaatst waarbij uiteraard wordt ingezet op een zo hoog mogelijke energieopbrengst. Soms zorgen de bestaande bomen echter voor schaduwwerking en daarmee tot vermindering van de energieopbrengst.

De gemeente hanteert als beleidsuitgangspunt dat de aanwezigheid van zonnepanelen of de wens om tot plaatsing over te gaan geen reden is voor kap of rigoureuze snoei van vitale bomen. Bij plaatsing zal rekening moet worden gehouden met de aanwezigheid van bomen en met het feit dat deze groeien. Ook bomen leveren een belangrijke bijdrage aan het milieu en het leefklimaat.

In toekomstige (energie neutrale) woonwijken moet de plaats van zonnepanelen en de groene aankleding met bomen zorgvuldig op elkaar afgestemd worden in de beginfase, het stedenbouwkundig ontwerp.

Bij aanplant van nieuwe bomen zal rekening worden gehouden met bestaande zonnepanelen.

Ambitie: voldoende biologisch evenwicht bereiken door vergroten (bio-)diversiteit.

Diversiteit kun je bereiken door: soorten bomen door elkaar te planten, variatie in plantafstand, binnen geslacht en leeftijd binnen familie, in herfstkleur, in grootte bomen en habitat voor natuurlijke vijanden van ongewenste insecten.

Meer diversiteit in aanplant (verschillende soorten bomen) in combinatie met meer biodiversiteit in de boomomgeving zorgt voor een ecosysteem (met biologisch evenwicht) waar minder boomziekten en plagen voorkomen.

Steeds vaker lopen we bij een ontwerp tegen gevoeligheid voor boomziekten aan. Vrijwel elke voorgestelde soort heeft wel een ziekte waar de soort vatbaar voor is. Geregeld duiken er nieuwe ziekten op. Als we ons al zouden willen beperken tot de paar soorten die nu veilig lijken zouden we in de toekomst wel eens bedrogen uit kunnen komen.

Als bomen in een monocultuur zijn aangeplant, resulteert dit bij een ernstige ziekte soms in de kap van de hele laan of boomgroep. Plaagdieren kunnen zich in een monocultuur beter handhaven en verspreiden. De ontwerper is degene die daarin verandering kan aanbrengen door duurzaam ontwerp te maken.

Vergroten diversiteit

Door diversiteit in boomstructuren te vergroten, kunnen ontwerpers anticiperen op de mogelijkheid van ziekten en wordt een boomstructuur robuust. Doordat bomen van de zelfde soort verder uit elkaar staan, wordt de kans op verspreiding van ziekten verkleind. Ook zijn de gevolgen van een boom-ziekte of plaag veel minder desastreus; slechts een deel van de bomen valt weg, waardoor de structuur blijft gehandhaafd.

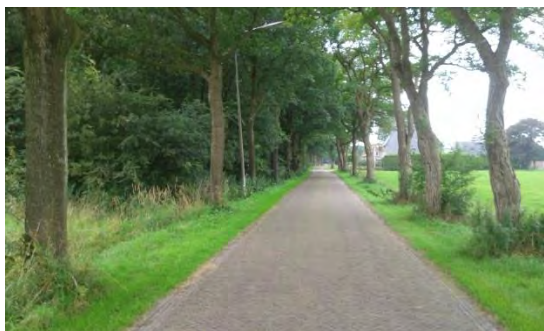
Praktijkvoorbeeld Jokweg De Hoeve diverse aanplant uit 1940 (zie foto bijlage 4 Heideontginning) van Amerikaanse eik, beuk, inlandse eik en paardenkastanje, de kastanjes vallen uit (afgelopen jaren) door kastanjabloedingsziekte, er blijven voldoende grote eiken en beuken staan waardoor de kastanjes in het beeld niet gemist worden. Eventuele kleine gaten die vallen kunnen als passeerstrook gebruikt worden, dit voorkomt aanrijshade en stuk rijden van bermen maar vooral voorkomt het aanrijshade waardoor plaaginsecten als wilgenhoutrups een ingang krijgen. Wel moeten we oppassen dat we historische eikenlanen niet gaan bijplanten met beuk of lindebomen.

Binnen de bebouwde kommen in nieuwe woonwijken zijn er meer mogelijkheden en speelt meestal de cultuurhistorische waarde geen rol.

Bij de keuze van een boomsoort spelen veel factoren een rol. Ruimtelijke eigenschappen als, grootte, kroonvorm en mate van transparantie bepalen de impact op het landschap of de plek. Esthetische aspecten, zoals bloeiwijze, herfstverkleuring, bast, groeiwijze en vruchtdracht dragen bij aan seizoensbeleving en attractiviteit van de boomstructuur.

Boomtechnische aspecten als verharding, strooizout, wind, standplaatsfactoren zoals ondergrondse en bovengrondse groeiruimte zijn bepalend voor de vitaliteit van de bomen. Om diversiteit in boomsoorten binnen een structuur toe te passen, is het dus zaak om al deze aspecten te kunnen afwegen.

Kortom een uniform beeld kan ook worden bereikt met een diversiteit aan boomsoorten; diversiteit biedt ook mooie kansen. Denk aan een uniforme, strakke laan die in de herfst transformeert naar een bont herfstpalet of een eenduidig kronendak met diversiteit in textuur van de stammen. Het toepassen van soortendiversiteit in een boomstructuur maakt niet alleen het landschap weerbaarder tegen ziekten en plagen, maar daagt ook uit tot nieuwe expressie van boomstructuren. (bron: groen okt. 2015)

Voorbeeld IJkenweg beplant met acacia en zomereik.

Kruidenrijke bloeiende bermen en zomen langs bosplantsoen, natuurlijke oevers zorgen voor een goede leefomgeving van de natuurlijke vijanden van plaagdieren die o.a. bomen kunnen aantasten.

Ecologisch beheer

Door de beheersplannen voor een aantal kansrijke gebieden af te stemmen op ecologische beheervormen van bosplantsoen en bermen, deze uit te laten voeren, kan de biodiversiteit vergroot worden. Er zijn ervaringen opgedaan met ecologisch beheer. Er zal onderzocht moeten worden waar nog meer kansrijke gebieden zijn. In overleg met bewoners kunnen de gebieden anders ingericht en /of anders beheerd gaan worden. Een goede mix van intensief beheer nabij woningen en meer natuurlijk beheer op enige afstand van woningen heeft meestal de grootste kans van slagen. Het gefaseerd maaien (1 x per 2 jaar) in meestal kleine gebieden die daar geschikt voor zijn, waardoor ook nuttige insecten (plaagdierbestrijders) kunnen overwinteren in de vegetatie is belangrijk. Inrichtingsmaatregelen zoals het plaatsen van nestkastjes en het planten van bloembollen in groenstroken en het inzaaien met bloemrijke mengsels binnen de bebouwde kommen, zorgen in de aanlegfase voor een goede nestplaats voor vogels en voor nectar voor nuttige insecten als zweefvliegen, gaasvliegen en diverse hommelse soorten. Door bewoners bij deze aanpak te betrekken zal het draagvlak en participatie vergroot worden. Een goed op elkaar afgestemd en beheert ecosysteem zal beter functioneren waardoor het aantal boomplagen en boomziekten zal verminderen.

Renovatie groenstructuren in en rond dorpen en wijken in nauwe samenwerking met inwoners.

Ambitie: duurzame beleidskeuzes voor inrichting en beheer.

In de vorige paragraaf zijn al diverse vormen van beheer en inrichting omschreven in relatie met (bio-) diversiteit.

Een aantal uitgangspunten voor inrichting zijn:

Bomen in bestrating voorkomen, bij voorkeur in ruime open plantvakken of gazons planten. Voorkomen dat overlastsituaties ontstaan in de toekomst, voldoende ondergrondse en bovengrondse groeiruimte, de juiste boom (soort) op de juiste plaats planten.

Ontwerpen en inrichten volgens de beschrijvingen 'Standaard RAW 2015' en de 'CROW publicatie 280'. Als bij een boomarme straat waar weinig mogelijkheden zijn de wens voor bomen groot is, kiezen voor duurzame oplossing.

Geen kwantiteit maar kwaliteit, kiezen voor een duurzame inrichting.

Voorbeeld: Langs de Grindweg zijn smalle bomen in kratten geplant, een duurzame ondergrondse inrichting met een onderbeplanting van vaste planten. Geen kwantiteit maar kwaliteit, er zijn maar een klein aantal bomen in de straat geplant, maar die kunnen er nog jaren groeien. Op de hoek van de Grindweg staan grote oude monumentale eiken, om te voorkomen dat de

eikenprocessierups zich daarin massaal gaat vermeerderen, zijn in het project onder de bomen en paar duizend bloembollen geplant en nestkastjes opgehangen waar de natuurlijke vijanden van de rups van kan profiteren. De planstrook naast de boom is beplant (door leerlingen van Terra Wolvega) met vaste planten en bollen speciaal voor vlinders, bijen en hommels. Dit is ook een voorbeeld van een duurzame inrichting.

In dit kader willen we ontwerprichtlijnen opstellen met als uitgangspunt een duurzaam bomenbestand. Daarnaast hebben we de ambitie duurzaam, ecologisch beheer waar mogelijk.

Ambitie: continuering bewonersparticipatie bij projecten.

Burgers zijn betrokken bij hun groene woon- of werkomgeving, de afgelopen 10 jaar is nauw samengewerkt (participatie) met bewonersgroepen en plaatselijke belangen aan groen-, landschaps- en renovatieprojecten in dorpen en woonwijken. Deze werkwijze is door bewoners en de gemeentelijke organisatie als positief en noodzakelijk ervaren. Continuering is daarom gewenst.

Bewoners en belangenorganisaties (Plaatselijke Belangen en buurtverenigingen) hebben samen met de gemeente een gemeenschappelijk doel: een mooie groene duurzaam ingerichte en goed beheerde openbare ruimte waar bomen vaak beeldbepalend zijn.

Door de uitbraak van boomziekten als essentaksterfte en kastanjabloedingsziekte staan we voor een grote opgave om 2500 bomen in het buitengebied en in dorpen te vellen en daar waar mogelijk te herplanten met andere soorten bomen.

Door het wegvallen van wegbepantingen van essen zullen in de bebouwingslinten in o.a. de veenpolder grote kale wegen ontstaan vooral nabij de dorpen en langs hoofdwegen zullen de bomen in het landschap gemist worden.

Ook binnen de bebouwde kom staan langs wegen, in groenstroken en parkjes essen die op korte termijn (tussen nu en 5 jaar) allemaal geveld moeten worden.

Plan: De renovatieplannen kunnen samen met de bewoners bedacht, uitgewerkt worden, een uitdaging voor de bewoners, maar ook voor de gemeentelijke organisatie om dit de komende jaren te realiseren.

Voorbeelden herinrichting- en landschapsprojecten

Bewonersparticipatie, jarenlange ervaring.

Vervanging en versterken groenstructuur per dorp vaak in combinatie met landschapsprojecten/dorpen in het groenprojecten en groenrenovatie of herinrichtingsprojecten.

Er is altijd wel een school in het dorp of wijk die meehelpt met planten bij een renovatie of landschapsproject. Doel ook is milieueducatie, kinderen leren planten, kinderen vertellen wat je kunt ondernemen tegen die prikruips (eikenprocessierups). Kinderen vergeten een boomplantdag niet meer, weten welke boom zij geplant hebben en vertellen hun kinderen ook weer over die boom of het verhaal van de gevaarlijke prikruipsen.

Voorbeelden bewonersparticipatie (zie bovenstaande foto's): De Blesse Nieuwstraat oude bomen zijn gezaagd, samen met groencommissie is een boomsoort bedacht. Tijdens boomplantdag hebben de kinderen van de basisschool De Blesse nieuwe sierperen geplant. In Nijelamer hebben bewoners tijdens de boomplantdag fruitbomen geplant.

Scherpenzeel Munnekeburen: plan bedacht samen met groencommissie, de kwijnende essen zijn vervangen door zuilvormige amberbomen met bloeiende bodembedekkende vaste planten.

Entree van dorp beplanten met eiken of linde als verkeersremmer o.a. Oldeholtwolde, Oldelamer, Langelille. Samen ontworpen, samen geplant.

Entrees Wolvega Steenwijkerweg, Heerenveenseweg zijn beplant met lindebomen en onderbeplanting, de kronen versmallen visueel het profiel van de straat met als doel verkeerremming). Later zijn de centrumdelen van deze straten heringericht en voorzien van watercypressen, een statige boomsoort die deze gebieden een bijzondere kenmerkende uitstraling geven. Het stedenbouwkundige advies om (Amerikaanse-) eiken te planten is genegeerd omdat met de aanplant van eikenlanen ook de kans bestaat dat de plaagdieren als eikenprocessierups het centrumgebied in komen. Door de klankbordgroep is gekozen voor een boomsoort waarvan we er in Wolvega maar een relatief klein aantal hebben.

Bijlage 6 Boomziekten en plagen

In deze bijlage worden de meest voorkomende ziekten en plagen beschreven.

EIKENPROCESSIERUPS (EPR)

Vanaf 1991 is zijn in Nederland de nesten van de eikenprocessierups gesignaleerd. De rups is de larve van de nachtvlinder *Thaumetopoca processionea* L, die van juli tot september haar eitjes legt in de toppen van (voornamelijk zomer)eikenbomen. De eitjes overwinteren, waarna eind april, begin mei de jonge rupsjes tevoorschijn komen. De rupsen leven in groepen bijeen en maken op de stammen en dikke takken grote nesten; een dicht spinsel met daarin vervellingshuidjes, brandharen en uitwerpselen. Vanuit deze nesten gaan ze 's nachts in processie op zoek naar voedsel (eikenbladeren). Na een aantal vervellingsstadia zijn de rupsen in juli volgroeid en verpoppen ze zich tot vlinder.

Gezondheidsrisico

Na de derde vervelling krijgen de rupsen brandharen. Dit afweermechanisme gebruiken de rupsen als verdediging en bestaat uit pijlvormige haren voorzien van weerhaakjes, welke gemakkelijk de huid, ogen en luchtwegen kunnen binnendringen. De stoffen die daarbij vrijkomen, roepen reacties op die lijken op allergische reacties. Deze verschijnen na enige uren en verschillen van persoon tot persoon. Klachten aan de huid worden vooral veroorzaakt door direct contact met de brandharen. Klachten aan ogen en luchtwegen ontstaan vooral door brandharen die door de wind zijn meegevoerd. De brandharen van processierupsen, die in de oude nesten achterblijven, blijven nog 5 a 6 jaar na het verdwijnen van de rupsen actief en kunnen al die tijd, het gehele jaar overlast blijven veroorzaken. De rupsen verblijven bij voorkeur op warme, zon beschenen plaatsen en komen dus vooral op laanbomen en bosranden voor, waardoor wandelaars en fietsers het meest kwetsbaar zijn.

Periode: Er zijn vooral risico's voor de gezondheid (voor mensen, huisdieren en vee) in de periode dat de eikenprocessierupsen brandharen krijgen en veranderen in vlinders (half mei tot half augustus). De verschillende stadia: Het eistadium tot half april, beperkt ongemak. De jonge rupsen half april tot half mei, beperkt ongemak. De volgroeide rupsen half mei tot eind juni veel ongemak.(door de haren van de rupsen).

Het pop-stadium half juni tot eind augustus, ongemak.(door brandhaarden in lege nesten). De vlinder augustus tot half september ongemak (door haren in de lege nesten). Het eistadium september tot half april beperkt ongemak.

Bestrijding en beheersing en voorkomen door (bio-) diversiteit: Er zijn verschillende methodes om processierupsen te bestrijden, te beheersen of te voorkomen/beperken.

Er wordt sinds 2009 intensief samengewerkt door gemeenten, Provincies Noord Nederland, GGD en Terreinbeherende organisaties (SBB) in de werkgroep Eikenprocessierups Noord Nederland. Er zijn gezamenlijke beleidskaders opgesteld, die we in Weststellingwerf ook als basis voor de beheersing gebruiken, mede om aan de wettelijke zorgplicht te voldoen.

Gemeente en GGD verzorgen jaarlijks de gezamenlijke voorlichting in april, o.a. scholen, huisartsen, dierenartsen, buitensport organisaties krijgen dan voorlichtingsmateriaal toegezonden.

Vanaf 2010 zijn in de gemeente Weststellingwerf nesten met EPR gevonden. Vanwege de brandharen die deze rupsen hebben zijn ze gevaarlijk voor de volksgezondheid. Er wordt actief beleid gevoerd om de overlast te beperken. Hiervoor is structureel een bedrag in de begroting beschikbaar.

Acties die worden uitgevoerd:

Preventief eiken behandelen met nematoden:

Het behandelen van de eiken met nematoden (aaltjes) gebeurt in het voorjaar op het moment dat de eitjes uitkomen en de rupsen in de 1^e levensfase zijn en nog niet beschikken over brandharen. Bij twee behandelingen is het resultaat in de gemeente zeer goed te noemen.

Actief zoeken naar nesten met rupsen

Door de medewerkers van het serviceteam, waarvan een aantal zijn opgeleid tot EPR inspecteur worden de eiken gecontroleerd op de aanwezigheid van de EPR. De bomen worden gemerkt met een lint en in een beheersysteem vastgelegd. Vervolgens zorgt een hiervoor gespecialiseerd bedrijf dat de gevonden nesten worden verwijderd. (zorgplicht)

Ophangen feromoonvallen voor het vangen (monitoren) van volwassen manlijke vlinders

In de gemeente hangen 48 feromoonvallen. De vallen worden 3 x geleegd en de vlinders geteld.

Vergroting van de biodiversiteit.

Met het vergroten van de biodiversiteit wordt de leefomgeving van de natuurlijke vijanden van de EPR verbeterd. Door het inzaaien met kruidenmengsel, planten van bloembollen worden een plek gecreëerd waar de gaasvliegen, solitaire bijen voedsel halen en of een schuilplek hebben.

Ook het ophangen van nestkasten (o.a. koolmees, pimpelmees en mussen) en insectenhôtels maakt hier deel van uit.

Bloembollen Gazon Pakket Weststellingwerf

Help mee met de bestrijding van de Eikenprocessierups | 520 bloembollen

Planten zijn voor de stimulering van de natuurlijke vijanden zoals gaasvlieg, sluisvlieg en sluipkeg van de eikenprocessierups. Hierbij worden ook bomen met roos en stamperl met behulp van zijn voor tegen insecten en vanden de bestrijding van de bomen en planten.

Plantdiepte 3 x de grootte van de bol
(vb bol 2cm is 6 cm diep planten)

Onderhoud: Maaien na het afsterven van het loof, dit is voor de bodembekleding.

Bloembollen voor natuurlijke vijanden

Koolmees eet Eikenprocessierups.

Samen met de bewoners worden bij de uitvoering van landschapsprojecten in dorpen en renovatieplannen woonwijken plannen bedacht en uitgevoerd om de biodiversiteit te vergroten ten behoeve van een duurzame aanpak EPR.

Bloemrijke groenstroken en bermen met speciaal mengsels afgestemd op de natuurlijke vijanden (insecten) van de EPR.

Preventieve maatregelen:

Nieuwe aanplant van eiken in bebouwde kommen van de dorpen alleen indien dit de herplant van een cultuurhistorische waardevolle eikenlaan/structuur betreft. Op schoolpleinen worden geen eiken meer geplant.

Overzicht EPR 2009 -2016

aantal	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
nesten	0	31	96	164	154	465	526	247
vlinders	413	494	744	1808	2278	2661	1136	2967
feromoonvallen	135	150	150	150	150	150	48	48
aantal bomen met nematoden	0	0	0	0	0	316	1014	1258

In bovenstaand overzicht is weergegeven:

Het aantal gevonden en opgeruimde nesten per jaar.

Het aantal mannelijke vlinders dat per jaar gevangen is. Opgemerkt dient te worden dat per 2015 minder vallen opgehangen zijn. Het aantal gevangen vlinders per val is wel enorm toegenomen.

Dit betekent dat er in de omgeving ten opzichte van voorgaande jaren meer rupsen zijn geweest. Er is geïnvesteerd in meer preventieve maatregelen zoals het behandelen van eiken met nematoden op plaatsen waar het voorgaande jaar veel nesten voorkwamen en op plaatsen waar veel mensen (o.a. schoolkinderen, fietsers) langskomen. Dit heeft op die plaatsen een goed resultaat gehad, er zijn in die straten geen nesten gevonden.

ESSENSTERFTE

Essensterfte is een verwelkingsziekte en wordt mede veroorzaakt door de schimmel *Hymenoscyphus pseudodoalbidus* (*Chalara fraxinea*). Bij essensterfte treedt bastnecrose (kankerplekken) op aan bast en takken en zorgt ervoor dat met name tweejarig twijgen afsterven. Uiteindelijk kan de boom door met name secundaire aantastingen als Honingzwam en Essenbastkever volledig afsterven. Vermoedelijk zijn klimatologische en bodemkundige omstandigheden mede verantwoordelijk voor de massale essensterfte in verschillende landen in noord- en oost Europa voorkomt. In Nederland is de essensterfte in 2010 voor het eerst gesignaleerd in het midden van het land. Nu is deze reeds vastgesteld in bossen en laanbeplantingen het gehele land.

Beeldbepalende essen aan de Langelilleweg

Essentaksterfte, takken sterven af in kronen in laan richting sporthal De Steense

Symptomen

Zwart verkleurende plekken (bastkanker) op stam en takken, die ervoor zorgen dat takken en twijgen in de kroon afsterven. Dit gebeurt met name in de top van de kroon, net voordat één- of tweejarige twijgen uitlopen. De *Fraxinus excelsior* (gewone es) en *Fraxinus angustifolia* worden het eerst aangetast.

De ene cultuurvariëteit is gevoeliger dan de andere, de gewone es staat ook veel in bosplantsoen en erfbeplantingen waardoor de ziekte zich snel verspreid. Er is geen enkele soort of cultuurvariëteit die resistent is.

Bestrijding:

Bestrijding is niet mogelijk. Opruimen van aangetaste bomen, blad en plantmateriaal kan de verspreiding van de ziekte mogelijk enigszins remmen. Nagenoeg alle essen in Nederland zullen de komende jaren sterven.

In Weststellingwerf zal het opruimen en daar waar mogelijk en gewenst, het herplanten van deze 2000-2500 bomen de komende jaren veel gaan kosten.

Plaatselijke Belangen van dorpen en bewoners van straten en wijken in Wolvega en Noordwolde zullen nauw betrokken worden bij de herplant plannen. De essen zijn in het verleden op diverse plaatsen in de gemeente aangeplant vooral op de nattere gronden. In de veenpolder zijn weinig vervangende boomsoorten die bij het landschapstype passen.

Binnen de bebouwde kom zijn er nog voldoende alternatieve boomsoorten die de plaats van de es in kunnen nemen. De es is een typische boom, over een aantal jaren als deze soort helemaal verdwenen is, zal deze boomsoort in het landschap gemist worden

In Engeland zijn enkele (waarschijnlijk) resistente soorten gevonden, het zal nog minimaal 15 -20 jaar duren voordat deze beschikbaar zijn.

PAARDENKASTANJEBLOEDINGSZIEKTE

De ziekte wordt veroorzaakt door een bacterie die behoort tot de *Pseudomas syringae*-groep. De bacterie infecteert de bast van de paardenkastanje. De ziekte is in 2002 voor het eerst massaal waargenomen in Nederland. De uitbreiding gaat zeer snel. Op dit moment is in sommige gemeenten reeds 30 tot 60 % van de paardenkastanjes aangetast.

Herkennen van bloedingsziekte:

In de eerste stadia stroomt er een oranje, stroperige vloeistof uit de bast. In een later stadium sterft de bast af en scheurt deze open. Bomen met een goede conditie vormen wondovergroeingsweefsel dat opnieuw geïnfecteerd kan raken. Zwaar aangetaste bomen gaan snel in conditie achteruit en sterven af, vaak als gevolg van secundaire aantastingen zoals honingzwam en oesterzwam.

Bestrijding:

Totdat meer bekend is over het ontstaan van de ziekte en welke maatregelen kunnen worden genomen, is het belangrijk in ieder geval geen snoeiwerkzaamheden aan zieke bomen te verrichten, geen nieuwe paardenkastanjes aan te planten en aangetaste bomen te laten staan. Indien er toch werkzaamheden verricht moeten worden is het belangrijk gebruikt gereedschap te ontsmetten, de bast te schillen van aangetaste bomen en vervolgens de bast en schors af te voeren.

Gevolgen in Weststellingwerf zijn duidelijk zichtbaar, op (boeren-)erven zijn de afgelopen 10 jaar veel monumentale gekapt. In en rond het dorp De Hoeve zijn veel paardenkastanjes aangeplant, deze bomen zijn inmiddels zo groot dat ze mede bepalend zijn voor het groene dorpsbeeld wat De Hoeve heeft. Helaas moeten er elk jaar steeds meer kastanjes gekapt worden, de aantallen zieke bomen worden steeds groter waardoor binnen enkele jaren geen paardenkastanjes zullen zijn in het dorp.

In overleg met de groencommissie uit het dorp is al met de herplant begonnen, verdere plannen worden met vertegenwoordigers van het dorp uitgewerkt en uitgevoerd.

Er is geen resistent kastanje soort die de paardenkastanje kan vervangen, de herplant zal o.a. uit lindebomen (een minder druipende soort) bestaan.

IEPZIEKTE

De iepziekte wordt veroorzaakt door de schimmel *Ophiostoma (novo) ulmi*, die zich via de houtvaten verspreidt. De boom reageert door het afsluiten van geïnfecteerde houtvaten, waardoor de watertoevoer stagneert. Dit resulteert in het verwelken en uiteindelijk afsterven van de boom. Het proces van besmetting tot en met afsterven kan zich binnen enkele dagen afspelen.

Verspreiding van de schimmelsporen vindt plaats via de iepenspintkever of via wortelcontact tussen een zieke en een gezonde boom. Verspreiding van iepziekte via wortelcontact kan overigens alleen op latere leeftijd plaatsvinden. De iepenspintkever broedt in zieke en dode iepen, die daarmee dus een broedhaard vormen voor nieuwe ziektegevallen. De grootste bedreiging vormt de agressieve stam *Ophiostoma novo-ulmi*, die in 1971 voor het eerst in Nederland werd gevonden. De aantasting verloopt bij deze schimmel sneller en radicaler.

Herkennen van de iepziekte:

De iepziekte is door iedereen goed te herkennen. Normaal gesproken is het blad midden in de zomer fris en groen. Een zieke iep vertoont te vroeg herfstkleuren. Het blad verkleurt naar geel tot bruin en valt af. Het begint met één tak, maar kan zich in een paar weken 'als een vuur' verspreiden over de gehele kroon. Kenmerkend voor een zieke iep zijn verder de kale takken met nog één of twee verdorde blaadjes aan de uiteinden, de zogenaamde vaantjes. Na aansnijden van een aangetaste tak is een ringvormige stippelgewijze bruinverkleuring te zien in de buitenste houtvaten: de vaatverstoppingen. Na het afschillen van de bast zijn donkere lengtestrepen te zien op het hout.

Er zijn diverse resistente cultuurvariëteiten (cv's) op de markt die de vatbare soorten kunnen vervangen.

Bestrijding:

Bij het optreden van de ziekte is snel ingrijpen geboden. Enerzijds om verspreiding via wortelcontact (oproleffect) te beperken en anderzijds om het ontstaan van broedhaarden te voorkomen. Als de kans op het eerste aspect aanwezig is, kan ingrijpen niet snel genoeg zijn. Om broedbomen te voorkomen is ingrijpen binnen 3 à 4 weken voldoende (de cyclus van de iepenspintkever). Bij het verwijderen van iepen is het belangrijk dat gebruikt gereedschap wordt ontsmet. Ook dient het hout te worden geschild, verbrand of versnipperd om uitbreiding van de ziekte te voorkomen.

In Weststellingwerf zijn de meeste iepen uit het straatbeeld verdwenen als gevolg van deze ziekte. Van de 400- 800 die er ooit stonden zijn er slechts een paar over. Binnen de bebouwde kom is het geen ideale straatboom, ze veroorzaken door wortelopdruk veel schade en de zaden geven ook enige overlast. Als vervanger van de es zijn de resistente soorten een welkome aanvulling als laanboom buiten de bebouwde kom en boom in grote groenstroken (wel op enige afstand van woningen).

MASSARIA

De massariaziekte bij platanen wordt veroorzaakt door de schimmel *Splanchnonema platani*. Sinds 2004 komt deze ziekte in Nederland voor. Vooral naar droge, warme zomers sterven takken, met een verminderde vitaliteit, van platanen af. Opvallend is dat lange takken extra gevoelig hiervoor zijn. Takbreuk als gevolg van Massaria lijkt veel op spontane takbreuk. Vooral dunnere, onderstandige en minder goed groeiende gesteltakken in de kroon worden aangetast. Tussen het moment van aantasting en het moment waarop de tak afbreekt kan in sommige gevallen slechts enkele weken tot maanden tijd zitten.

Symptomen:

De Massariaziekte komt voor in bomen vanaf circa 30 tot 40 jaar oud en tast zowel dunne twijgen aan, als gesteltakken. Het gaat bijna altijd om minder goed groeiende, respectievelijk onderstandige takken, die zich vooral in het onderste of binnenste deel van de kroon bevinden. Na het afsterven van de takken is het met name de snel optredende houtrot, die afhankelijk van de

locatie van de boom, kan zorgen voor problemen met betrekking tot de openbare veiligheid. Het cambium wordt gedood door de schimmel. Er treedt een violet verkleuring van hout en bast op. Aan de bovenzijde van de aangetaste takken sterft de bast af (spitsoplopende bastnecrose). In deze dode bast ontwikkelen zich de sporen (zwarte vlekken). De aantasting breidt zich vanuit de stam verder de tak in en wordt tijdelijk geremd door de houtstralen.

Na het afsterven van de takken zorgt vooral de snel optredende houtrot voor veiligheidsproblemen. Tussen het moment van aantasting en het moment waarop de tak afbreekt, kan in sommige gevallen slechts enkele weken tot maanden tijd zitten. Doordat aangetaste takken vaak alleen aan de bovenzijde afsterven en het blad vaak blijft zitten is controle op de ziekte alleen mogelijk vanuit een hoogwerker.

Bestrijding:

Tot op heden is er nog geen middel dat bestrijding van de schimmelaantasting mogelijk maakt. Door regelmatig met een hoogwerker te controleren en aangetaste takken te verwijderen kunnen gevaarlijke situaties echter worden voorkomen. In Weststellingwerf worden platanen jaarlijks geïnspecteerd om schade te voorkomen. Door deze ziekte en ook de gevoeligheid voor takbreuk bij stormen worden platanen alleen op grote groenstroken (beperkte aantallen) in Weststellingwerf aangeplant.

WATERMERKZIEKTE

Watermerkziekte is een plantenziekte die wordt veroorzaakt door de bacterie *Brenneria salicis* vroeger bekend als *Erwinia salicis*. Veel *Salix*-soorten (wilgen soorten) met name *Salix alba* zijn gevoelig voor een aantasting. De ziekte treedt voor het eerst op als de boom 10 á 12 jaar oud is. De bacterie veroorzaakt een verstopping van de houtvaten. Watermerkziekte is epidemisch van aard. De ziekte wordt in stand gehouden en breidt zich uit door de doorlopende aanplant van zeer gevoelige rassen, waardoor zeer veel zieke bomen ontstaan, die vervolgens niet worden opgeruimd zodat er zeer veel ziektekiemen blijven. Dit is ook de reden dat ook rassen, die onder normale omstandigheden een redelijke weerstand bezitten, toch ook ziek worden en op hun beurt weer meewerken aan een verdere verspreiding.

Symptomen:

Bij aansnijden van het aangetaste hout zie je een doorzichtige glazige verkleuring, vochtuitreding en een snelle bruinverkleuring. Door watermerkziekte aangetaste bomen vertonen verwelking, bruinverkleuring en verdroging van de bladeren aan verspreide takken of delen van de kroon, die vervolgens afsterven. Daardoor ontstaan bossige vormen van waterlot op de grens van de levende en dode takken of takdelen. De verschijnselen treden op aan takken van vijf jaar of ouder. De dode toppen kunnen afbreken en daardoor gevaar opleveren voor het verkeer.

Bestrijding:

Over de bestrijding is nog weinig bekend. Wel is duidelijk dat er tussen de soorten en rassen verschillen in gevoeligheid bestaan. Aanbevolen wordt jong, nog niet besmet uitgangsmateriaal te gebruiken, niet gevoelige rassen toe te passen en besmette gebieden voorlopig niet met wilgen te beplanten.

De boom wordt alleen aangeplant als knotboom in Weststellingwerf, daarvoor worden bijna resistente soorten gebruikt. Knotbomen zijn minder vatbaar voor de ziekte.

Als straatboom, bosplantsoenboom is door de ziekte deze boom niet meer geschikt.

LUIS

Blad-, dop- en schildluizen brengen weinig schade toe aan de bomen. Alleen bij een zeer zware aantasting is een (lichte) achteruitgang van de conditie waar te nemen. De ernst van de plaag verschilt per jaar en heeft een relatie met het weer. Verzwakte bomen, bijvoorbeeld bomen op een ongunstige, droge standplaats, worden over het algemeen meer aangetast.

Luizen leven van het sap (water en suikers) van de boom. Bladluizen bevinden zich aan de onderzijde van het blad en prikken de sapstroom aan in de bladnerven. Dop- en schildluizen kunnen zowel op het blad als op de takken aanwezig zijn, en beschermen zichzelf met een hard schildje. Deze laatste zijn veel hardnekkiger te bestrijden en kunnen gemakkelijk overwinteren. Ze zijn wel minder mobiel dan bladluizen. Bladluis overwintert tussen de schorsspleten van stam en dikke takken. In het voorjaar kruipen ze naar de bladeren toe.

Symptomen

Het grootste probleem van de luizen is de zomerse overlast door honingdauw, ook wel plak genoemd. De honingdauw vormt een voedingsbodem voor schimmels (roetdauw). De plak of roetdauw drupt op auto's, wandelaars en de bestrating en wordt vaak door bewoners als onprettig ervaren. De overlast wordt erger bij lange droge periodes, aangezien een regenbui al veel van de overlast verhelpt. In droge zomers zijn er meer klachten van bewoners dan in vochtige zomers.

WILGENHOUTRUPS

De larve van deze soort doet al vretend aan het hout de meeste schade. De larven hebben spectaculaire afmetingen; zo'n 6 tot 8 cm lang. De wilgenhoutrups komt meestal voor op populieren en (knot)wilgen, maar wordt ook op andere loofgewassen (zoals eiken) gevonden. Een (snoei)wond is vaak de eerste invalspoort. Hierdoor komt de rups dan ook relatief vaak op knotwilgen voor. Kenmerkend zijn de gaten (Ø 10 mm) op de stam, op diverse hoogten. Soms wordt de stam ernstig verzwakt door de vele boorgaten en komt de stabiliteit van de boom in gevaar

Herkennen van de aantasting:

Kenmerkend zijn de grote (tot 2 cm hoog en 1 cm breed), ovale openingen in de stam, waaruit gistend plantensap kan vloeien dat sterk naar houtazijn ruikt. De gaten bevinden zich vooral onder aan de stam, in de stamvoet, vlak onder de grond en aan de oppervlakkige wortels, maar kunnen ook hoger in de boom voorkomen.

Preventie:

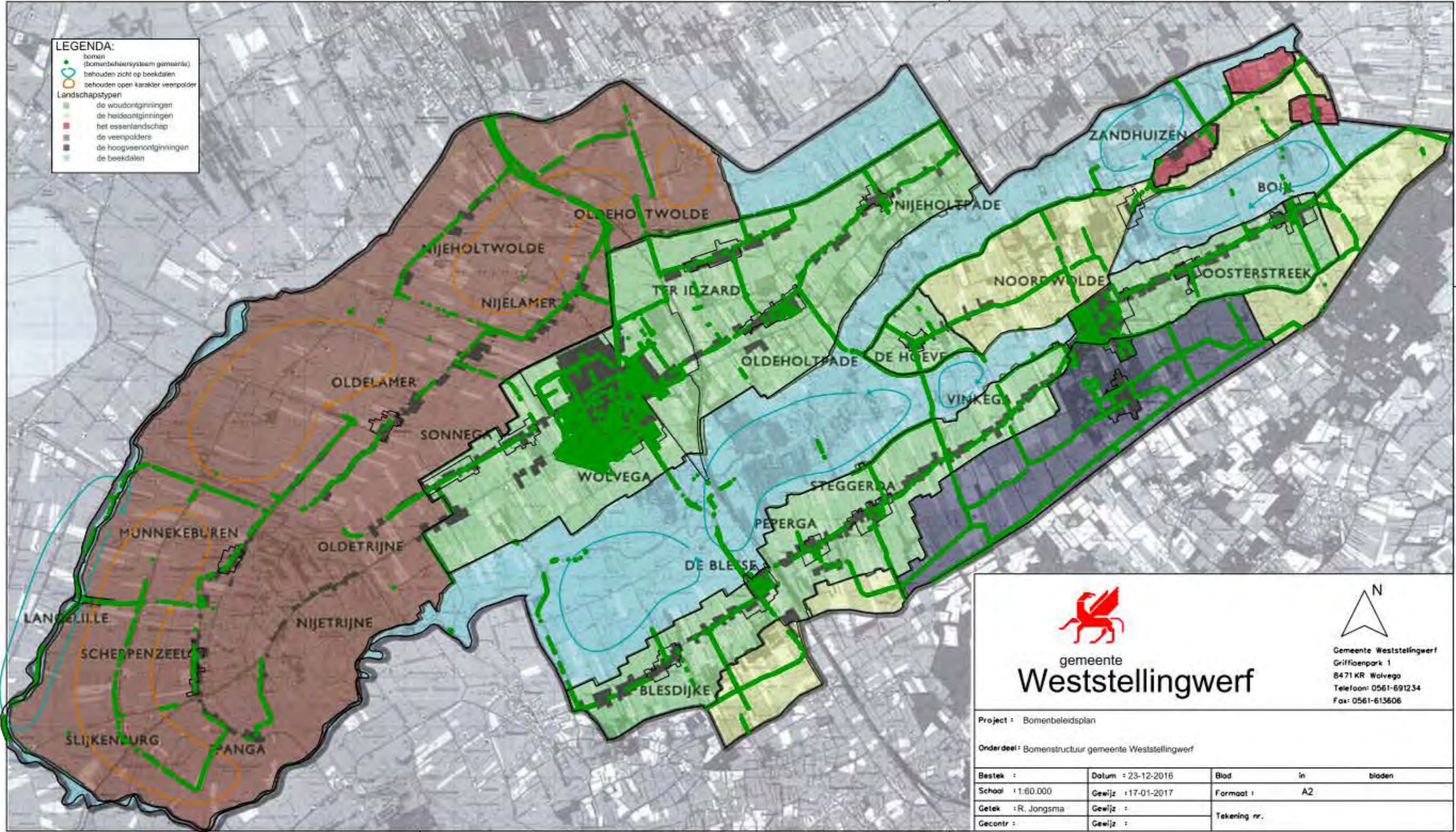
Aantasting kan worden voorkomen door zorgvuldig te maaien, waardoor beschadiging van stamvoet kan worden voorkomen.

LEGENDA:

- bomen (bomenbeheersysteem gemeentelijk)
- behouden zicht op beekdalen
- behouden open karakter veenpolder

Landschapstypen

- de woudontginningen
- de heidoontginningen
- het essenlandschap
- de veenpolders
- de hoogveenontginningen
- de beekdalen

gemeente
Weststellingwerf

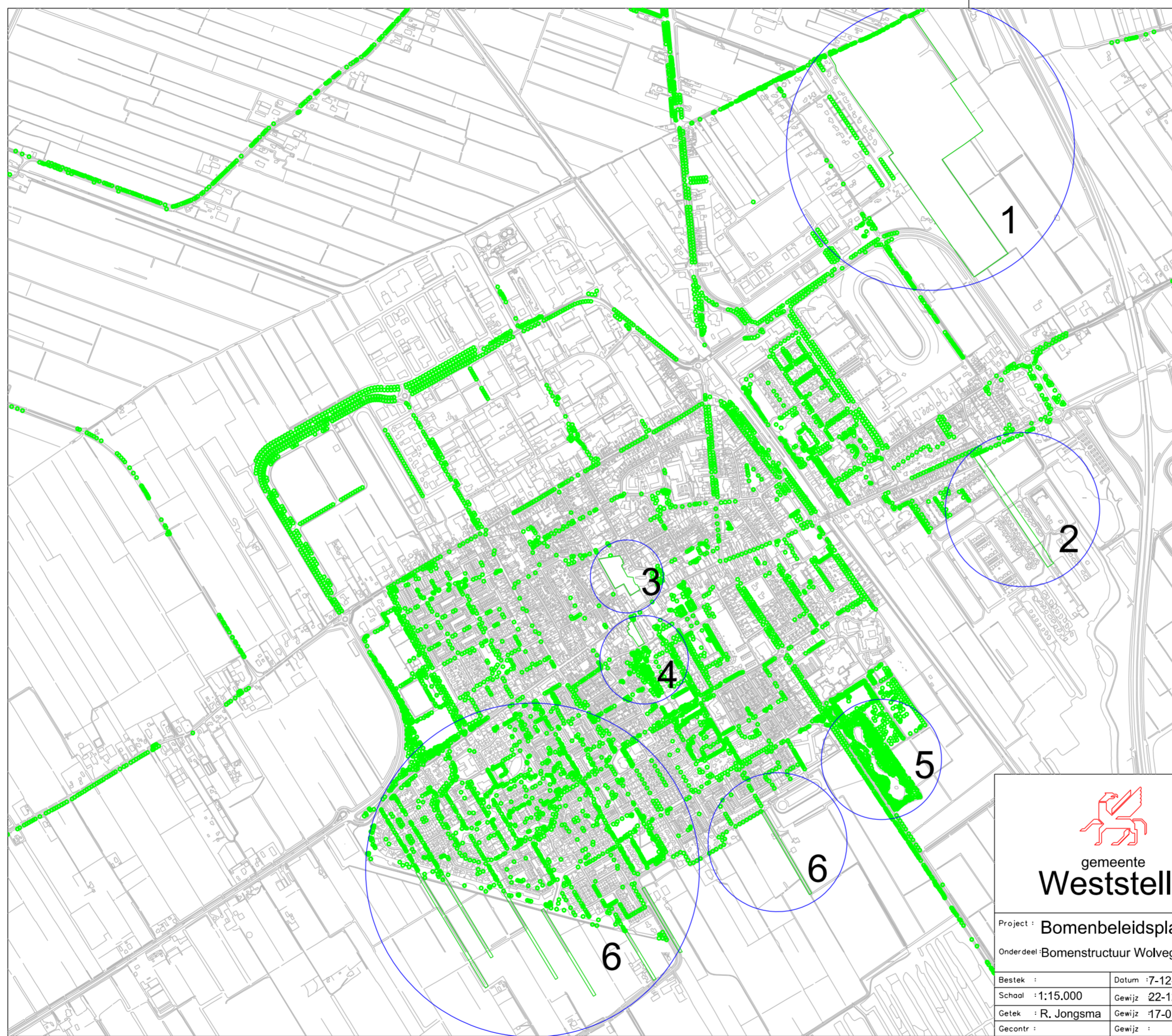

Gemeente Weststellingwerf
Griffioenpark 1
8471 KR Wolvega
Telefoon: 0561-691234
Fax: 0561-613606

Project : Bomenbeleidsplan

Onderdeel : Bomenstructuur gemeente Weststellingwerf

Bestek :	Datum : 23-12-2016	Blad	in	bladen
Schaal : 1:60.000	Gewijz : 17-01-2017	Formaat :	A2	
Getek : R. Jongsma	Gewijz :	Tekening nr.		
Gecontr :	Gewijz :			

- LEGENDA:**
- Bomen (bomenbeheersysteem gemeente)
 - 1 Helomabossen (SBB)
 - 2 Groene hoofdstructuur (Lindewijk)
 - 3 Kerkebos (Juffrouw Sickengatuin)
 - 4 IJsaanbos (bos Wigeri/de Haan)
 - 5 Park 'De Nieuwe Aanleg'
 - 6 Doorlopende groenstructuren vanuit landschap door woonwijken richting hoofdweg (ontginningsas) (boswallen, singels en bomenrijen)

gemeente
Weststellingwerf

Gemeente Weststellingwerf
Griffioenpark 1
8471 KR Wolvega
Telefoon: 0561-691234
Fax: 0561-613606

Project : **Bomenbeleidsplan**
Onderdeel: **Bomenstructuur Wolvega**

Bestek :	Datum :7-12-2016	Blad	in	bladen
Schaal : 1:15.000	Gewijz : 22-12-2016	Formaat :	A2	
Getek : R. Jongsma	Gewijz : 17-01-2017	Tekening nr.		
Gecontr :	Gewijz :			

Bijlage 9 Boominventarisatie Weststellingwerf

Overzicht boominventarisatie Weststellingwerf 2016 (blad 1)

Boomsoort (Latijnse naam)	Totaal	%	Nederlandse naam
Quercus robur	17221	56,22	Zomereik
Fraxinus excelsior	2049	6,69	Gewone es
Alnus glutinosa	1601	5,23	Zwarte els
Betula pendula	1147	3,74	Ruwe berk
Fagus sylvatica	970	3,17	Gewone beuk
Quercus rubra	718	2,34	Amerikaanse eik
Tilia cordata 'Bohlje'	431	1,41	Kleinbladige linde
Quercus palustris	406	1,33	Moereseik
Populus euramericana	355	1,16	Canada populier
Carpinus betulus 'Frans Fontaine'	305	1,00	Haagbeuk smalle cv
Tilia cordata 'Greenspire'	255	0,83	Kleinbladige linde cv
Tilia x flavescens 'Glenleven'	243	0,79	Linde kruising
Pyrus calleryana 'Chanticleer'	240	0,78	Sierpeer cv
Aesculus hippocastanum	230	0,75	Witte paardekastanje
Alnus x spaethii 'Spaeth'	219	0,71	Els kruising cv
Acer pseudoplatanus	213	0,70	Gewone esdoorn
Salix alba	182	0,59	Gewone wilg
Platanus x hispanica	154	0,50	Gewone plataan
Acer campestre	149	0,49	Veldesdoorn
Fraxinus excelsior 'Atlas'	147	0,48	Gewone es cv
Carpinus betulus	133	0,43	Gewone haagbeuk
Fraxinus excelsior 'Westhof's Glorie'	129	0,42	Gewone es cv
Metasequoia glyptostroboides	124	0,40	Chinese moerascypres
Robinia pseudoacacia	115	0,38	Gewone acacia
Tilia x europaea	112	0,37	Hollandse linde
Corylus colurna	107	0,35	Boomhazelaar
Populus tremula	102	0,33	Ratelpopulier
Sorbus aria	96	0,31	Meelbes
Tilia cordata	90	0,29	Kleinbladige linde
Liquidambar styraciflua	82	0,27	Amberboom
Populus canescens	82	0,27	Grauwe abeel
Acer platanoides 'Deborah'	73	0,24	Noorse esdoorn cv
Tilia europaea 'Pallida'	70	0,23	Hollandse linde cv
Fraxinus excelsior 'Eureka'	69	0,23	Gewone es cv
Malus 'Red Sentinel'	69	0,23	Sierappel cv
Pyrus calleryana 'Red Spire'	64	0,21	Sierpeer cv
Acer platanoides	63	0,21	Noorse esdoorn

Wetenschappelijke naam	Aantal	Procent	Algemeen naam
Robinia pseudo. 'Umbraculifera'	61	0,20	Bolacacia
Sorbus aucuparia	61	0,20	Lijsterbes
Betula pendula 'Tristis'	58	0,19	Treurberk
Betula pubescens	58	0,19	Zachte berk
Betula nigra	46	0,15	Zwarte berk
Crataegus monogyna	44	0,14	Eènstijlige meidoorn
Tilia tomentosa 'Brabant'	43	0,14	Zilverlinde cv
Chamaecyparis lawsoniana	42	0,14	Californische cypres
Magnolia kobus	42	0,14	Beverboom
Salix x sepulcralis 'Chrysocoma'	38	0,12	Treurwilg
Tilia tomentosa	35	0,11	Zilverlinde
Betula utilis 'Holland'	33	0,11	Witte himalayaberk
Fraxinus angustifolia 'Raywood'	32	0,10	Smalbladige es cv
Sorbus intermedia 'Brouwers'	32	0,10	Zweedse meelbes
Alnus spaethii	30	0,10	Els kruising
Acer platanoides Crimson King	29	0,09	Noorse esdoorn cv
Fagus sylvatica 'Atropunicea'	29	0,09	Bruine beuk
Salix alba 'Drakenburg'	28	0,09	Gewone wilg cv
Quercus robur 'Fastigiata Koster'	27	0,09	Piramidale eik
Tilia platyphyllos	26	0,08	Zomerlinde
Amelanchier arborea 'Robin Hill'	25	0,08	Krentenboompje
Malus tschonoskii	25	0,08	Sierappel Jap. soort
Prunus avium 'Plena'	25	0,08	Sierkers cv
Acer campestre 'Elsrijk'	24	0,08	Veldesdoorn cv
Ulmus carpiniifolia	24	0,08	Gladde iep
Acer rubrum	23	0,08	Rode esdoorn
Gleditsia triacanthos 'Skyline'	23	0,08	Valse Christusdoorn
Pyrus communis	23	0,08	Gewone peer
Sophora japonica 'Regent'	23	0,08	Honingboom cv
Crataegus laevigata "Pauls Scarlet"	22	0,07	Rode meidoorn
Juglans regia	21	0,07	Walnoot
Malus sylvestris	20	0,07	Wilde appel
Acer saccharinum	19	0,06	suikeresdoorn
Castanea sativa	19	0,06	Tamme kastanje
Ilex aquifolium	19	0,06	Gewone hulst
Populus x canescens 'Enniger'	19	0,06	Grauwe abeel cv
Crataegus pinnatifida var. major	17	0,06	Meidoorn Chin. var.
Fraxinus ornus 'Obelisk'	17	0,06	Pluimes cv
Sorbus intermedia	17	0,06	Zweedse meelbes
Taxus baccata	16	0,05	Venijnboom (conifeer)
Quercus cerris	15	0,05	Moseik
Acer platanoides 'Royal Red'	14	0,05	Noorse esdoorn cv
Pinus sylvestris	14	0,05	Grove of vliegden

Prunus sargentii 'Rancho'	14	0,05	Japane sierkers
Alnus incana	13	0,04	Witte els
Betula utilis	13	0,04	Witte Hymalayaberk
Cornus mas	13	0,04	Gele kornoelje
Crataegus x lavellei	13	0,04	Meidoorn kruising
Liquidambar styrac. 'Worplesdon'	13	0,04	Amberboom cv
Prunus avium	13	0,04	Zoete kers
Prunus 'Umineko'	13	0,04	Sierkers cv
Taxodium distichum	13	0,04	Moerascypres
Acer platanoides globosum	12	0,04	Bolesdoorn
Ailanthus altissima	12	0,04	Hemelboom
Malus floribunda	12	0,04	Sierappel
Pterocaria fraxinifolia	12	0,04	Vleugelnoot
Robinia pseudoacacia 'Semperflorens'	12	0,04	Gewone acacia cv
Catalpa bignonioides 'Nana'	11	0,04	Boltromperboom
Crataegus monogyna 'Stricta'	11	0,04	Eènstijlige meidoorn cv
Liriodendron tulipifera	11	0,04	Amerikaans tulpenboom
Prunus cerasifera 'Nigra'	11	0,04	Kerspruim
Sorbus x thuringiaca 'Fastigiata'	11	0,04	Bastaard meelbes cv
Thuja	11	0,04	Levensboom (conifeer)
Acer saccharinum 'Laciniatum Wieri'	10	0,03	Suikeresdoorn cv
Aesculus carnea	10	0,03	Rode paardekastanje
Gleditsia triacanthos 'Shademaster'	10	0,03	Valse Christusdoorn cv
Malus 'Rudolph'	10	0,03	Sierappel cv
Populus x euramericana 'Zeeland'	10	0,03	Canada populier cv
Quercus frainetto	10	0,03	Hongaarse eik
Salix alba 'Liempde'	10	0,03	Gewone wilg
Acer pseudoplatanus 'Rotterdam'	9	0,03	Gewone esdoorn cv
Fraxinus excelsior 'Jaspidea'	9	0,03	Gewone es cv
Malus 'Notarisappel/Zigeunerin'	9	0,03	Appel soort
Cercis canadensis	8	0,03	Amerikaanse judasboom
Malus baccata 'Street Parade'	8	0,03	Sierappel cv
Salix caprea	8	0,03	Boswilg
Abies grandis	7	0,02	Reuzenzilverspar
Acer rubrum 'Autumn Glory'	7	0,02	Rode esdoorn cv
Catalpa bignonioides	7	0,02	Trompetboom
Crataegus phaenopyrum	7	0,02	Meidoorn soort
Ginkgo biloba	7	0,02	Japane notenboom
Prunus serrulata 'Kanzan'	7	0,02	Japane sierkers cv
Pyrus calleryana 'Aristocrat'	7	0,02	Sierpeer cv
Fraxinus excelsior 'Diversifolia'	6	0,02	Gewone es cv
Gleditsia triacanthos 'Sunburst'	6	0,02	Valse Christusdoorn cv
Malus 'Evereste'	6	0,02	Sierappel cv
Nothofagus antarctica	6	0,02	Schijnbeuk

Parrotia persica	6	0,02	Perzisch ijzerhout
Platanus x hispanica 'Pyramidalis'	6	0,02	Gewone plataan cv
Ulmus x hollandica	6	0,02	Hollandse iep
Acer platanoides 'Faassen's Black'	5	0,02	Noorse esdoorn cv
Acer pseudop. 'Atropurpureum'	5	0,02	Gewone esdoorn cv
Betulus papyrifera	5	0,02	Papierberk
Magnolia acuminata	5	0,02	Beverboom soort
Platanus orientalis	5	0,02	Oosterse plantaan
Sorbus x arnoldiana 'Schouten'	5	0,02	Lijsterbes cv
Fraxinus ornus	4	0,01	Pluimes
Platanus orientalis 'Digitata'	4	0,01	Oosterse plantaan cv
Populus trichocarpa	4	0,01	Witte balsempopulier
Acer pseudop. 'Brilliantissimum'	3	0,01	Gewone esdoorn cv

Bijlage 10 Toepassing en herplant boomsoorten

Eiken

De zomereik (*Quercus robur*) is met een aantal van ruim 17000 en een percentage 56%, de meest voorkomende boom. Deze inheemse boom is uitermate geschikt voor de zandgronden als laanboom langs wegen, als overstaander in boswallen en als (bos-)boom in het bosplantsoen. De cultuurhistorisch- en landschappelijk beeldbepalende laanboom zorgt echter wel voor een monocultuur van zomereik in de gemeente. Dit maakt de boom en de lanen vatbaarder voor plagen als eikenprocessierups. De zomereik is een van de sterkste straatbomen qua gezondheid (tot nu toe) die bijna overal wil groeien behalve op zeer vochtige gronden en in gesloten verharding.

Beleid toepassing eik (*Quercus* soorten en cv's) en herplant:

Herplanten in eikenlanen die cultuurhistorisch en landschappelijk van waarde zijn. Binnen de bebouwde kommen beperkt eiken aanplanten, alleen in kleine groepen of als solitair, in ontwerp rekening houden overlast door eikenprocessierups.

Essen

De essen (vooral de zwarte es) zijn in het verleden in grote aantallen geplant. De meest essen staan langs wegen in het buitengebied, in grote hoeveelheden bij elkaar aangeplant met name in de veenpolder. Maar ook in woonwijken zijn essen in verschillende soorten en cultuurvariëteiten aangeplant. Totaal ruim 8 % van het bomenbestand van de gemeente bestaat uit es. Deze grote hoeveelheden van een soort bij elkaar planten (in een gebied, wijk of straat), deze monoculturen in de toekomst voorkomen. Meer diversiteit (meer soorten en cv's) als uitgangspunt voor ontwerpers van nieuwe- en renovatieplannen, moeten ziekten (als essentaksterfte) en plagen voorkomen. Alle essen worden de komende jaren (of zijn al ziek) en zullen geveld moeten worden.

Beleid toepassing essen (*Fraxinus* soorten en cv's) en herplant:

Geen essen meer toepassen omdat er (nog) geen resistente soorten zijn.

Herplant in veenpolder buiten de bebouwde kom, indien passend in gebied (visie open landschap) door aanplant van kleine groepen abeel, resistente iepen, lindes en eventueel aangevuld met eik in gebieden nabij de woudontginningen.

In andere gebieden buiten de veenpolders zijn meer soorten toe te passen om meer diversiteit te krijgen. Binnen de bebouwde kommen (ook in de veenpolder) zijn er veel mogelijkheden (soortkeuze) om de essen te vervangen.

Elzen en berken

Samen met zwarte elzen en zachte en ruwe berken is de zomereik ook één van de meest voorkomende bomen in het openbaar groen en in bossen en natuurgebieden in particulier eigendom en in gebieden. De meeste elzen en berkensoorten zijn sterke bomen die (nog) niet vatbaar zijn voor ziekten.

Binnen de bebouwde kom kunnen vooral de ruwe berk en de els type spaethii en cv overlast door zaadjes en/of stuifmeel (allergie) in woonstraten nabij woningen veroorzaken.

Beleid toepassing ruwe berk (en cv's) en de els type spaethii en cv en herplant:

Deze twee soorten (en cv's) bomen niet meer aanplanten binnen een straal van 50 meter rond woningen binnen de bebouwde kom. Er zijn voor binnen de bebouwde kom veel alternatieve boomsoorten om toe te passen.

Canadese populieren (Populus euramericana (cv))

Er zijn nog ruim 300 Canadese populier in gemeentelijk bezit.

De meeste bomen staan langs buitenwegen. Deze populier veroorzaakt veel overlast door vallende takken. In het kader van zorgplicht (veiligheid) zullen de komende jaren de bomen de meeste bomen langs wegen gekapt worden. Canadese populieren mogen zonder vergunning gekapt worden, er is tevens geen herplantplicht.

Beleid toepassing Canadese populier en herplant:

Zeer beperkt toepassen niet langs wegen, paden en nabij woningen aanplanten. Indien wenselijk andere boomsoorten toepassen voor herplant